

KAMUOYU VE DIŞ POLİTİKA BAĞLAMINDA PEYAMİ SAFA'NIN YAZILARINDA KIBRIS MESELESİ

CYPRUS PROBLEM IN THE ARTICLES OF PEYAMİ SAFA IN THE CON- TEXT OF PUBLIC OPINION AND FOREIGN POLICY

İsmail ŞAHİN¹, Selma PARKALAY TOPBAŞ²

Öz

Bu çalışmanın amacı, Peyami Safa'nın Milliyet Gazetesi ve Türk Düşüncesi Dergisi'nde Kıbrıs meselesi üzerine yazdığı yazıları incelemektir. Bu çalışmada Peyami Safa'nın 1955-1959 yılları arasında Milliyet Gazetesi'nde yazmış olduğu köşe yazıları ile sahibi olduğu Türk Düşünce Dergisi'ndeki yazıları incelenmiştir. Çalışmaya bir bütünlük kazandırmak adına, öncelikle Türkiye'nin 1923-1960 yılları arasında Kıbrıs'a yönelik dış politika anlayışı genel hatlarıyla ortaya konmuştur. Çalışmada, Peyami Safa'nın dönemin iktidarıyla aynı düşünce ekseninden Kıbrıs meselesine baktığı ve bu bağlamda Türk kamuoyunda bir kanaat oluşturmaya çalıştığı görülmüştür. Ayrıca, usta edebiyatçının Kıbrıs ile ilgili yazılarını milliyetçi ve muhafazakâr bir çizgide ele aldığı anlaşılmıştır. Diğer taraftan Peyami Safa'nın Kıbrıs meselesini, tarih, milliyet, jeopolitik ve komünizm çerçevesinde yazılarında işlediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, Peyami Safa, Demokrat Parti, Milliyet Gazetesi, Dış Politika, Türk Düşünce Dergisi

Abstract

The purpose of this study is to analyze the articles which Peyami Safa wrote for Milliyet and Türk Düşüncesi in respect of Cyprus problem. In this context the articles are analyzed which Peyami Safa wrote for Milliyet from 1955 to 1959 as columns and the articles for Türk Düşüncesi monthly. For coherence in the study, foreign policy objectives of Turkey between 1923 and 1960 are presented in the first place. It is also stated in the study that Peyami Safa discussed Cyprus problem in the aspect of government of the time and tried to form a public opinion within this context. Besides, it is clearly situated that Peyami Safa handled the articles in the context of nationality and conservatism as well as history, nation, geopolitics, and communism.

Keywords: Cyprus, Peyami Safa, Democrat Party (DP), Milliyet, Foreign Policy, Türk Düşünce Dergisi

¹ Yrd. Doç. Dr., Karabük Üniversitesi, ismailsahin@karabuk.edu.tr

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, selma_hacettepe@hotmail.com

1. GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı'nın sonundan itibaren Türk kamuoyunun Kıbrıs'a ilgisinin; bayrak, vatan-sever şiirler ve edebiyat, mitingler ve sembollerin yaygınlaşması sonucu ciddi manada bir halk hareketi haline geldiği söylenebilir. Böylece Kıbrıs meselesi Türkiye'de kitlesel siyasetin etkin bir dili haline gelmiş ve milli bir onur mücadelesine dönüşmüştür. Bu düşüncenin bir neticesi olarak, Türk kamuoyu nazarında Yunanlılar, güvenilmez bir düşman olarak görülmeye başlanmıştır. Adada başlayan EOKA saldırıları ve Makarios'un tehditkâr tutumu Türk kamuoyunun fitilini ateşledi ve adanın Türk sakinlerini hedef alan kanlı olaylar karşısında Türk kamuoyu siyasi iktidardan açık bir şekilde ulusal gururun tamir edilmesini talep eder olmuştur. Meselenin bu noktaya ulaşması Türkiye'de milli gerilimin artmasına neden olmuştur. Bu bağlamda Kıbrıs meselesi psikolojik bir olgunun duygusal dışa vurumu olarak tezahür etmiştir. Dış politikanın kamuoyu nazarında duygusal bir niteliğe bürünmesinde kanaat önderlerinin ve basının rolü oldukça etkin olmuştur. 1950'li yıllarda haberleşme tekelinin kitle iletişim araçlarının tekelinde olduğu düşünüldüğünde gazetelerin ve buralardaki yazarların nasıl bir etkiye sahip olduğu hemen anlaşılabilir. Geniş kitlelere erişebilme kapasitesi, yeni olaylar hakkında kanaat oluşturma imkânı ya da eski kanaatleri değiştirebilme becerisi gibi kamuoyunu biçimlendirebilme vasfı kitle iletişim araçlarının önemini açıkça ortaya koyar (Sezer, 1972: 30,31). Bir bakıma, Kitle haberleşme araçları vasıtasıyla kanaat yaratıcılarının düşünceleri kamuoyuna ulaşır ve onları biçimlendirir. Dolayısıyla kitle haberleşme araçlarının toplumda kanaatler oluşturma gücü yadsınmaz. Bu minval üzere Kıbrıs meselesinin alevlendiği bir ortamda Türkiye'nin en tirajlı gazetelerinden Milliyet Gazetesi ve bu gazetede köşe yazarlığı yapan Türk edebiyatının usta kalemlerinden Peyami Safa'nın meseleyle ilgili detaylı yazıları dikkat çeker.

Peyami Safa 1938 yılından itibaren ülkenin siyasi gündemini yakından takip ederek siyasi konularda fikirlerini beyan etmeye başlamıştır. Kıbrıs meselesi de Peyami Safa'nın ülke siyaseti hakkında yazdığı konulardan olmuştur. Peyami Safa'nın sahibi ve müdürü olduğu Türk Düşüncesi Dergisi'nin Şubat-Mart 1958 sayısı *Kıbrıs Savımızı Savunurken* başlığı taşır ve Kıbrıs meselesine derin bir bakış açısı sunar. Ayrıca Peyami Safa 1955-1959 yılları arasında Milliyet Gazetesi'ndeki Objektif isimli köşe yazılarında sık sık Kıbrıs meselesinden bahsetmiş ve gerek önerileri gerek aydınlatıcı bilgilerle Kıbrıs meselesini kamuoyu ve dış politika aracı olarak gündemde tutmaya çalışmıştır.

2. DEMOKRAT PARTİ ÖNCESİ TÜRKİYE'NİN KIBRIS POLİTİKASINA GENEL BİR BAKIŞ

Atatürk Dönemi Türk dış politikasında sınır ötesi bir Türk birliği arayışı yoktu ve bu nedenle Türkiye'nin çevresinde Türk ırkından pek çok insan olmasına rağmen bunlarla sınırların genişlemesine yönelik organik ve tarihsel bir bağ kurulmamıştır (Durgun, 2011: 58). Bu siyasi yaklaşım doğrultusunda Atatürk ve İsmet İnönü Dönemlerinde uygulanan dış politikaların birbirinden çok da farklı olmadığı söylenebilir (Koçak, 2010: 575). İmparatorluk sonrası Kıbrıs'ın hukuki durumunu karar altına alan Lozan Antlaşması'nın 16, 20 ve 21. maddeleriyle Türkiye, Kıbrıs üzerindeki tüm hak ve senetlerinden vazgeçerek, adanın İngiltere'ye bırakılmasına razı olmuştur (Sosyal, 2000: 99-100). Her ne kadar Kıbrıs'ın İngiltere'ye bırakılması, ulusal sınırlar içine dâhil edilememesi diplomatik açıdan bir kayıp olarak görülüp Türkiye'de tartışmalara neden olsa da, kapitülasyonların kaldırılması, tam bağımsızlık, toprak bütünlüğü ve ulusal egemenlik konuları üzerinden Lozan Antlaşması'nın tefsiri diplomatik bir zafer olarak algılanır

gelmiştir (Sonyel, 2003: 362). Lozan Antlaşması'na müteveccih bu olumlu algı böylelikle Kıbrıs gibi diğer kayıpların da acısının hafifletilmesine neden olmuştur. Lozan sonrası dönemde Türkiye ahde vefa ilkesi ve yukarıda bahsi geçen siyasi anlayış çerçevesinde İngiltere egemenliğindeki Kıbrıs'a, Lozan Antlaşması'nın 21. maddesi kapsamında kalan konular dışında, müdahalede bulunmaktan kaçınmıştır. Bu politikanın bir neticesi olarak Türkiye, 1924-1954 arası dönemde Kıbrıs'ta yaşanan olayları ve Kıbrıs'ın geleceği ile ilgili tartışmaları İngiltere'nin bir iç meselesi olarak görmüştür.

Atatürk Döneminde tatbik edilen dış politikanın irredantist bir mahiyette olmaması nedeniyle, iki savaş arası dönemde uluslararası ilişkilere damgasını vuran idealist düşüncenin savunduğu temel değerlere eklenme ve onları savunmaya dönük arayışlar içinde olduğu söylenebilir. 1919-23 döneminde Türkiye ulusal bağımsızlığını temin etmek için revizyonist bir politika izlemek zorunda iken, bağımsızlık ya da Lozan sonrasında kazanımlarını muhafaza edebilecek statükocu bir politikaya yönelmiştir (Oran, 2001: 46-49). Türkiye, iki savaş arası dönemde uluslararası konjonktürden kaynaklanan iki istisna hariç savaş sonrası kurulan düzeni desteklemiş; barışı, işbirliğini ve uluslararası hukuku ön plana çıkaran idealist düşünceye *Yurtta Sulh, Cihanda Sulh* sloganıyla karşılık vermiştir. Lozan sonrası dönemde, milli sınırların muhafazası, toprak bütünlüğünün korunması yönündeki statükocu bir dış politikanın içerisinde Kıbrıs'ın olmaması gayet doğaldı. Lozan sonrası Türk dış politikasının özünde, aldığıyla yetinmesini bilen, içte güçlenmeyi hedefleyen ve uluslararası sistemle uyumlu çalışmayı sürdürecektir anti-revizyonist bir strateji vardı (Oran, 2001: 104-105). Bu nedenle 1923-1950 arası dönemde Türkiye'de yaşayan ya da tahsil için adadan gelen Kıbrıslı Türklerin gazetelerde kaleme almış oldukları yazılar, ki bunların sayısı çok azdır, dışında Kıbrıs, Türk kamuoyunu meşgul edecek düzeyde gündeme gelmemiştir.

1940'ların sonlarında; ortak dış tehditler, komünizmle mücadele ve *hür dünyanın* parçası olma gibi nedenlerle Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkiler olumlu seyretmiştir. Her iki devlet için öncelikli olan, İkinci Dünya Savaşı'nın yol açmış olduğu iç ve dış sorunların üstesinden gelmektir. Diğer ifadeyle, iktisadi kalkınma, demokratikleşme ve belki de en önemlisi toprak bütünlüğünü sağlama başlıca öncelikli konular olmuştur.

Savaş boyunca izlemiş olduğu tarafsız dış siyaset nedeniyle II. Dünya Savaşı sonrasında yalnız kalan Türkiye, savaş sonrasında Sovyetler Birliği'nin komünist yayılmacılığı, 1925 tarihli Türk-Sovyet Dostluk ve Tarafsızlık Antlaşması'nı bozması, Boğazlar konusunda giderek artan baskısı ve toprak talepleri karşısında tek başına mücadele etmek zorunda kalmıştır (Weisband, 2002:292-294; Armaoğlu, 1991:152). Siyasal baskının yanında, savaşın ardından Amerikan ve İngiliz yardımlarının son bulması Türkiye'yi ekonomik olarak da çetin bir dönemece sokmuş ve bu konuda da Türkiye uluslararası alanda yalnızlığa itilmiştir. Türkiye'nin batının desteğini aradığı günlerde, Yunanistan da komünizmin tehdidiyle karşı karşıya gelmiştir. Savaş sonrasında, savaş nedeniyle yerle bir olan Yunanistan'da sağcılar ile komünistler arasında bir çatışma çıkmış ve bu çatışma, SSCB'nin etkisindeki Yugoslavya, Bulgaristan ve Arnavutluk'taki rejimler tarafından desteklenince kısa zamanda üç buçuk yıl sürecek (1946-1949) bir iç savaşa dönüşmüştür (Armaoğlu, 1991: 152; Gönülöbol, 1996: 211-222). Bu atmosfer içinde, savaştan ağır ekonomik hasarla çıkan İngiltere savaş boyunca mali ve askeri olarak desteklediği Türkiye ve Yunanistan'a Mart 1947 yılından itibaren artık yardımda bulunamayacağını Şubat 1947'de ABD Dışişleri Bakanlığına verdiği muhtıra ile açıklamıştı. İngiliz Hükümeti'ne göre Batı savunması bakımından bu iki

ülkenin desteklenmesi gerekiyordu ve bu görevi bundan böyle ABD yerine getirmeliydi (Gönlübol, 1996: 213; Erhan, 2005: 530). Kısaca İngiltere bölgeden artık çekileceğini, dolayısıyla ortaya çıkacak boşluğun ABD tarafından doldurulması gerektiğini savunuyordu. Zira savaş sonrası SSCB'nin genişleme stratejisinde Türkiye ve Yunanistan'ın yer alması, Batı dünyasının savunulması açısından önem arz eden her iki ülkeyi ABD nezdinde değerli kılmaya başlamıştır.

Sovyetler Birliği karşısında bu iki ülkeyi yalnız bırakmamak için Başkan Truman 12 Mart 1947'de kongrede yaptığı konuşmada Türkiye ve Yunanistan'a yardım etmenin gerekliliği üzerinde durmuştur. Komünist rejimlerin Avrupa'da yaygınlaşmasından endişe duyan ABD, Yunanistan'da komünistler durdurulamazsa komünist dalganın Batı Avrupa'da kolayca yayılabileceği inancını taşımıştır (Erhan, 2005: 531). Türkiye ise jeopolitik konumundan dolayı ABD için önem arz ediyordu. Başkan Truman, kongrede yaptığı konuşmada Türkiye'nin Ortadoğu'da düzenin korunması bakımından gerekliliğinden bahsediyordu (Erhan, 2005: 529). Nihayetinde ABD Başkanı Truman'ın telkinleri doğrultusunda Temsilciler Meclisi ve Senato tarafından kabul edilen *Yunanistan ve Türkiye'ye Yardım Kanunu* 22 Mayıs 1947'de yürürlüğe girmiştir (Gönlübol, 1996: 215). Truman Doktrini ve sonrasında gelen Marshall Planı ile ABD, Sovyet tehlikesine karşı askeri ve mali açıdan Türkiye ve Yunanistan'ı güçlendirmeyi amaçlamıştı. Savaş sonrası komünist tehdidin yol açtığı bağımsızlık ve toprak bütünlüğü endişesi her iki ülkenin batı saflarında yer almasında merkezi öneme sahiptir. Türkiye'nin SSCB'nin tehditkar notaları karşısında çaresizlik içinde, Oniki Ada'nın 10 Şubat 1947'de imzalanan Paris Barış Antlaşması ile Yunanistan'a bırakılmasına sessiz kalması bu politikanın bariz bir sonucudur. Çünkü ABD şemsiyesi altında, ortak tehdit SSCB'ye karşı, Türk-Yunan dostluğuna aşırı derecede ihtiyaç vardı ve bu nedenle her iki ülkeyi karşı karşıya getirecek uyuşmazlıklar olabildiğince göz ardı edilmeye çalışılıyordu (Fırat, 2005: 581-593). Bir diğer ifadeyle dünya Soğuk Savaş'a hazırlandığı bir sırada, bu yeni süreçte Türkiye ve Yunanistan ulusal çıkarlarını, ortak tehdit algılamaları nedeniyle, Batı çıkarlarıyla uyumsallaştırma gayretinde idiler. Soğuk Savaş ile birlikte, artık bu iki devlet Ortadoğu ve Balkanlar'da kendi ulusal çıkarlarıyla uyumsallaştırdıkları Batı'nın çıkarlarının en önemli savunucuları olarak ortaya çıkacaklardı. Her iki devletin 1952 yılında NATO'ya girmesiyle çıkar uyumu da gerçekleştirilmiştir.

3. DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ TÜRKİYE'NİN KIBRIS POLİTİKASI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

1950 yılı Kıbrıs için bir dönüm noktası sayılabilir. Çünkü bu yılda Kıbrıs'ı bir mesele haline getirecek aktörlerin ve olayların ortaya çıktığı görülür. Plebisit, Akel'in Enosis'i destekleme kararı, Yunan İç Savaşı'nın bitmesi ve Makarios'un başpiskopos olması gibi olayların hepsi bu yılda meydana gelen olaylardır. Bu olaylar, İkinci Dünya Savaşı sonrasında sömürgelerin bağımsızlık mücadelesi ile birleşince, Kıbrıs bir mesele olarak yavaş yavaş 1950'den itibaren Türk, Yunan ve İngiliz kamuoyunun gündeminde yer almaya başlamıştır. Fakat Türk ve Yunan kamuoyunda yer etmeye başlayan Kıbrıs'ın, hükümetlerin ülkeler arası dostluk ilişkilerini zedelememek kaygısıyla konuya ihtiyatlı yaklaştıkları görülmektedir. Mesela Mart 1951'de Atina ziyareti sırasında kendini karşılayan kalabalığa seslenen Makarios, Yunan hükümetinden Kıbrıs sorununu Birleşmiş Milletlere götürmesini talep etmesine karşın, Başbakan Venizelos bu isteğe tepkisini sessiz kalarak göstermiştir (Richter, 2011: 73). 1950-1953 yılları arasında dünya gündemini meşgul eden Kore Savaşı, Batı kampında birlik gerektirdiğinden bu tarihlerde Kıbrıs

Rum liderliğinin tüm çabalarına rağmen, konunun uluslararası ilişkilerin gündemine gelemediği söylenebilir. Türk hükümetinin de söz konusu tarihlerde Kıbrıs'la ilgili gelişmelere sessizlik içinde yaklaştığı, konuyu statüko kapsamında İngiltere'nin bir iç meselesi olarak değerlendirdiği, yapılan resmi açıklamalardan anlaşılmaktadır.

15 Ocak 1950 tarihinde Kıbrıs'ın Yunanistan'la birleşmesini öngören ve Rum halkının yüzde 96 ile evet dediği plebisite Türk hükümetin tepkisi oldukça mutedil olmuştur. Plebisite tepki öğrenci protestolarıyla sınırlı kalmıştır. 16 Ocak'ta İstanbul'da, 18 Ocak'ta Ankara'da üniversite öğrencileri tarafından, "Kıbrıs'ın daima Türk kalacağı" sloganıyla protesto gösterileri yapılmıştır (Cumhuriyet, 1950: 17-18 Ocak). Plebisiti ve öğrencilerin protestolarını 23 Ocak 1950 tarihli meclis oturumunda Başbakan Şemsettin Günaltay adına değerlendiren Dışişleri Bakanı Necmettin Sadık Sadak aşağıdaki konuşmayı yapmıştır.

Muhterem arkadaşlar, Kıbrıs meselesi diye bir mesele yoktur. Bunu bir müddet evvel Gazetecilerin bir sualine cevaben de söylemiştim. Kıbrıs diye bir mesele yoktur, Çünkü Kıbrıs İngiltere'nin hâkimiyeti ve idaresi altındadır. İngiltere'nin bu adayı başka bir Devlete devretmek hususunda en küçük bir niyeti, bir temayülü olmadığını biliyoruz. Bu hususta tam kanaatimiz vardır. Kıbrıs'ta yapılan şu veya bu hareket, bu vaziyeti değiştiremez, değiştiremeyecektir. Böyle olunca, miting tertip eden nümayişler yapan gençlerimiz beyhude heyecana kapılıyorlar boşuna yoruluyorlar (TBMM, 1950: 698).

14 Mayıs 1950 seçimlerinin ardından Türkiye'de iktidara gelen Demokrat Parti'nin başlangıçta Kıbrıs sorununa bakışının bir önceki dönemle aynı çizgide olduğu söylenebilir. Bu meyanda dönemin Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, 24 Şubat 1951 tarihli meclis oturumunda vekillerin soruları üzerine Kıbrıs'la ilgili şu açıklamayı yapmıştır.

Kıbrıs meselesinden bahsettiler. Benim bu hususta gazetelerde de okuduğumdan fazla bir malûmatım yoktur. Şarki Akdeniz statüsünde herhangi bir tebeddül bahis mevzuu olduğunu veya olacağını zannetmiyorum. Yalnız şunu açıkça söyleyebilirim ki kendisiyle en yakın dostluk münasebetleri tesis ettiğimiz ve hakikaten dünyanın bugünkü vaziyetinde demokrat milletleri tehdit eden harb âfeti karşısında, Yunanistan'la Türkiye aşağı yukarı mukadderat birliği etmiş vaziyettedir. Bu iki memleket arasındaki dostluğun bozulması için muayyen membalardan sarf edilen gayretlerin her iki devletin başında bulunan insanların iyi görüşleri ve niyetleriyle hiçbir tesir yapmayacağından eminim (TBMM, 1950: 698).

Görüldüğü üzere Dışişleri Bakanı Köprülü, Kıbrıs konusuna oldukça temkinli yaklaşarak, Akdeniz emniyeti bakımından Türkiye ile Yunanistan'ın dost ve kardeş olarak geçinmeleri zaruretinin üzerinde durmuştur. Hükümetin Kıbrıs konusuna ihtiyatlı veya temkinli yaklaşımını uluslararası konjonktür üzerinden dikkatli okumak gerekir. Daha açık bir ifadeyle, dışişleri bakanının demeçlerinden hareketle hükümetin Kıbrıs politikasını "ilgisizlik" şeklinde tanımlanamaz. 1951 Nisanında Köprülü, Türkiye'nin coğrafi yakınlığı, tarihsel bağları ve Türk nüfus nedeniyle Türkiye'nin Kıbrıs konusunda söz hakkı olduğunu belirterek, ada için bir statü değişikliği olması durumunda Türkiye'nin de konuya taraf olacağını dile getirmiştir (Richter, 2011: 74). Sovyetlerin bir tehdit olarak algılandığı bu kritik dönemde Türkiye,

Kıbrıs yüzünden Yunanistan'la bir kriz yaşamaktan olabildiğince kaçınmaya çalışıyordu. Atina'da Enosis için yapılan mitingler giderek Yunan hükümeti üzerinde Kıbrıs konusunda kamuoyu baskısına dönüşmeye başlamıştır. İç savaştan çıkmış, demokratik yönden henüz istikrarı kazanamamış bir ülkede kamuoyunda dillendirilen meseleler kısa zamanda iç siyasetin bir malzemesi haline almıştır. Bu ortam içinde Yunanistan'da siyasi istikrarsızlıktan kaynaklı hükümet krizleri ve kıyasıya yapılan seçimler Kıbrıs konusunu Yunan kamuoyunun gündeminin birinci sırasına getirmeyi başarmıştır. Böylece mitinglerde kullanılan sloganlar, politikacıların siyasi mesajlarında da görülür olmuştur. Hükümet temsilcilerinin Enosis'i dillendirmeye başlamasının, Kıbrıs konusunda Ankara'nın tutumunun sertleşmesine neden olduğu görülmektedir. Enosis fikrinin hükümet düzeyinde Yunanistan'da savunulmasıyla birlikte Türk hükümetinin Kıbrıs eşiği de aşılmıştır. Türk hükümeti elinden geldiği ölçüde Yunan hükümetini Kıbrıs konusunda ihtiyatlı olmaya davet etmeye çalıştıysa da pek başarılı olamamıştır. Mesela Köprülü Yunan hükümetine yaptığı çağrıda şunları söylemiştir.

Birden bire ortaya bir Kıbrıs sorunu çıkartmaktasınız. Sizden rica ediyoruz, bunu yapmayın. Mareşal Papagos Yunanistan tarihine şanlı bir komutan, büyük bir devlet adamı olarak geçecektir. Başındaki şeref tacına bir Kıbrıs incisini eklemeye ihtiyacı yoktur. Bu kendisine hiçbir şey kazandırmayacaktır. Sizden Atatürk ve Venizelos'un büyük ızdıraplar, büyük çatışmalar bahasına, tarihi yenerek kurdukları Türk-Yunan dostluğu adına yalvarıyorum, vazgeçin, yoktan ortaya çıkan bir Kıbrıs sorunu çıkarmaktan. Çıkarırsanız bizi karşınızda bulacaksınız. Ve bütün Türkiye, tek bir vücut halinde, dimdik önünüze çıkacaktır. Bu, Türk-Yunan dostluğunun sonu olacaktır. Yapmayın bunu... Kıbrıs'ta, nedenlerini bizim anlayamadığımız yahut da anlamak istemediğimiz emellerinizi nasıl olsa gerçekleştiremeyeceksiniz. Türkiye bu izni size asla vermeyecektir. Türkiye buna engel olacaktır. İyi düşününüz. Biz bir gün heyecanınız yatışır ve daha akıllıca davranırsınız umut ve dileğiyle, bir süre sabredeceğiz. Resmi beyanlarımızda 'Türkiye için Kıbrıs diye bir dava yoktur' diyeceğiz. Fakat ister istemez bu sabrın da bir sonu olacaktır (Bağcı, 2001: 106).

Kasım 1952 seçimlerinin sonucunda Yunanistan'da iktidara gelen Mareşal Papagos liderliğindeki Yunan Diriliş Partisi, Kıbrıs hususunda başlangıçta dikkatli bir dil kullanmaya gayret etmeye çalıştıysa da kısa zaman sonra Enosis savunucularının sözcülüğüne soyunmuştur. Yunan İç Savaşı'nın kahramanı, aşırı sağcı lider Papagos (1883-1955), 1953 yılından itibaren resmi düzeyde İngiltere'ye Kıbrıs'ı Yunanistan'a bırakması yönünde baskı yapmaya başlamış ve bunun olmaması durumunda İngiltere'yi konuyu Birleşmiş Milletlere götürmekle tehdit etmiştir (Richter, 2011: 78-79). İngiltere'nin tehditlere boyun eğmemesi üzerine, Yunanistan İngiltere'nin Kıbrıs'a self determinasyon hakkı tanınmasına zorlanması için 20 Ağustos'ta Birleşmiş Milletlere müracaat edeceğini duyurmuştur. Konu ile ilgili açıklama yapan Yunanistan Dışişleri Bakanı Stefan Stefanopulos verdiği demeçte şunları söylemiştir.

Kıbrıs halkına istikballeri hakkında arzularını serbestçe izhar imkânını vermek için en münasip çareyi seçmek Birleşmiş Milletlere terettüp edecektir. Eğer BM küçük bir milletin hürriyetini teminat altına almakta aczini izhar edecek olursa manevi prestiji tamir kabul etmez bir şekilde haleldar olmuş olacak ve insanlık yeniden ruhi ve manevi vahim bir buhran geçirecektir (Milliyet, 22 Ocak 1954).

Yunanistan Dışişleri Bakanlığı yetkililerinden Aleksis Kiro da yaptığı açıklamalarda başvurunun dostça bir girişim olduğunu vurgulayarak şu beyanını vermiştir:

Yunanistan bu müracaatını, Kıbrıs halkının ihlal edilen haklarına Birleşmiş Milletlerin dikkatini çekmek ve Birleşmiş Milletlere İngiliz-Yunan ihtilafının dostça halledilmesine yardım etmesi imkânını vermek maksadıyla yapmıştır. Bu ihtilafın dostça halledilmesi Yunan hükümetinin nihai gayesi kalmakta devam etmektedir (Milliyet, 22 Ağustos 1954).

Yunanistan'ın BM'ye Kıbrıs'a self determinasyon hakkının tanınması yönündeki başvurusu yetkililerin iddia ettiği gibi dostça bir girişim değildir. Zira self determinasyon örtüsünün altında Enosis fikrinin yattığını tüm taraflar bilmektedir. Papagos hükümetinin, Kıbrıs'taki statükoyu Enosis ile sonlandırmak istemesi ve bu doğrultuda attığı adımlar, Türkiye'nin "*Kıbrıs meselesi diye bir mesele yoktur*" ve "*Türkiye ile Yunanistan arasında bir 'Kıbrıs Sorunu' yoktur*"_tezinden hızla uzaklaşmasına neden olmuştur. Yunanistan'ın 16 Ağustos 1954 tarihinde Kıbrıs meselesini BM'ye götürmesinin ardından, İngiltere, Yunanistan ve Türkiye'nin katılımıyla 29 Ağustos - 7 Eylül 1955 tarihinde toplanan Londra Konferansı Kıbrıs sorununu uluslararası bir mesele haline getirdiği gibi, Türkiye'yi de resmen meselenin tarafı haline getirmiştir. Konferansta Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, Başbakan Menderes'in da daha önce üzerinde durduğu, Türkiye'nin Kıbrıs üzerindeki vazgeçilmez haklarına değinerek Türkiye'nin ekseriyet prensibini desteklemediğini ortaya koymuştur. Zorlu, konuşmasını Türkiye'nin şu anki durumdan memnun olduğunu; lakin mevcut durum değişecek olursa adanın eski sahibine geri verilmesini isteyerek tamamlamıştır (Fırat, 2006: 602). Yunanistan'ın self determinasyon ilkesi üzerindeki ısrarlı tutumu, İngiltere'nin adadaki İngiliz hâkimiyetinin devamını talep etmesi şeklinde tarafların tamamen farklı tezler savunmaları konferansı çıkmaza sürüklemiştir. Bir de bu açmazın üzerine Türkiye'de 6-7 Eylül Olaylarının patlak vermesi tüm süreci kilitlemiş, konferans bir sonuca bağlanamadan dağılmıştır.

Yaşanan bu hadiselerden sonra, Türkiye'de kurulan ilk hükümetin programında Kıbrıs'a ilk kez yer verilmesi Türkiye'nin resmi tutumundaki değişikliğin somut kanıtıdır. Böylece, IV. Menderes hükümetiyle birlikte, Kıbrıs hükümet programlarında boy göstermeye başlamıştır. 9 Aralık 1955 – 25 Kasım 1957 tarihleri arasında Türkiye'yi yöneten IV. Menderes hükümetinin, hükümet programında Kıbrıs'a ayırdığı satırlar şöyle idi.

Dış siyasetimizden bahsederken milletimizin üzerine büyük bir hassasiyetle durmakta olduğu Kıbrıs meselesinden bahsetmemeye imkân yoktur. Bu mesele hakkındaki görüşlerimizi olduğu gibi muhafaza etmekte olduğumuzu her hangi bir yanlışlığa mahal bırakmamak üzere, burada açıkça ifade etmek isteriz (IV. Menderes Hükümeti Programı).

Metinden kolayca anlaşılacağı üzere, hükümet yine de ihtiyat payını saklı tutmakta, meseleyi millet üzerinden değerlendirmektedir. Zaman içerisinde Kıbrıs meselesinin alevi yükseldikçe, hükümet bu kez doğrudan bu konuyu üstlenmeye başlayacak ve meseleyi "milli bir dava" haline getirecektir. V. Menderes hükümetiyle (25.11.1957-27.05.1960) birlikte bu sürecin başladığı söylenebilir. Ekim 1957 seçimle-

rinin ardından işbaşına gelen V. Menderes hükümetinin programında Kıbrıs'ın artık bir devlet ve hükümet meselesine dönüştüğü görülebilir. Kıbrıs, hükümet programında şu şekilde yer almıştır.

Dış siyasetimizin hayati bir mevzuu olan Kıbrıs meselesine gelince; bu millî davamıza ait karar ve düşüncelerimiz katıyet ve sarahatle ortaya konulmuş bulunmaktadır. Kıymet verdiğimiz Türk - Yunan dostluğunu korumak ve bu ihtilâfî ortadan kaldırmak için azami hüsnüniyet göstermiş ve Kıbrıs'ın taksimine razı olmak suretiyle yapabileceğimiz fedakârlığın hududuna varmış bulunuyoruz. Türkiye'nin emniyetinin ve adadaki Türk cemaatinin istikbal ve inkişafının korunması için aldığımız bu kararlı durumun muhafaza olunacağını bir kere daha teyid ederiz (V. Menderes Hükümeti Programı).

“Kıbrıs diye bir meselemiz yoktur”, “Kıbrıs Türktür”, “Ya Taksim Ya Ölüm” ve son olarak “Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti” şeklinde Türkiye'nin zaman içerisinde değişen Kıbrıs politikaları olmuştur (Hasgüler, 2000). Kamuoyunun da bu bağlamda değişip geliştiği iddia edilebilir. Bu durum en azından 1948-1960 yılları arasında Kıbrıs için yapılan mitinglerde sunulan pankartlardan takip edilebilir.

4. PEYAMİ SAFA'NIN HAYATI, ESERLERİ VE DÜŞÜNCE DÜNYASI

1899 yılında İstanbul'da doğan Peyami Safa gazeteci, köşe yazarı ve romancı kimliklerinin yanı sıra düşünce adamı olarak da Türk düşünce hayatına damgasını vurmuştur. Babası İsmail Safa, Sultan II. Abdülhamit'e muhalif düşünceleri nedeniyle sürgüne gönderildiği Sivas'ta ölünce Peyami Safa genç yaşta yetim kalmıştır. Babasının ölümüyle aile, maddi yoksullukla karşı karşıya kalmış ve Peyami Safa genç yaşta çalışmak zorunda kalmıştır. Peyami ve ailesi, baba İsmail Safa'nın sürgün edilmesinin başlıca sorumlusu olarak Sultan II. Abdülhamit'i görmüşler ve Peyami Safa'nın ömrünün sonuna kadar II. Abdülhamit düşmanlığı devam etmiştir (Kartal, 2011: 8). Öğrenim hayatı yarıda kalan Peyami Safa kendi kendini yetiştirmiş bir düşünce adamıdır. Genç yaşta kendi imkânlarıyla Fransızca öğrenmiş ve daha sonra Fransızca Grameri adında bir kitap bile yazmıştır (Göze, 1987: 7). Fransızcaya olan ilgisini Abdullah Cevdet'e borçlu olan Peyami Safa, sünnetinde kendisine hediye edilen *Petit Laurousse* ile Fransızcaya ilgi duymaya başlamıştır. Bu yıllarda gazete muhabirliği ve öğretmenlik gibi ne iş bulursa yapan Peyami Safa için en mühim iş okumak ve kendini yetiştirmek olmuştur. Çocuk yaşta geçirdiği bir hastalık sebebiyle sağ kolunda başlayan rahatsızlık on yedi yaşına kadar sürmüştü ve Peyami Safa'yı fakirlik, yetimlik yanında psikolojik olarak da çöküntü içine sokmuştur. Peyami Safa Ayşe Nebahat Hanım'la evlenmiş, çiftin 1939 yılında İsmail Merve adında bir oğulları olmuştur. Daha sonra İsmail Merve askerde hayatını kaybetmiştir. Doğumdan sonra sağlık durumu bir türlü düzelmeyen eşinin durumu ve oğlunu kaybetmesi Peyami Safa'da derin izler bırakmıştır (Göze, 1987: 15-16).

Peyami Safa on dokuz yaşında kardeşi ile beraber basın dünyasına adım atmıştır. İki kardeşin çıkardığı Yirminci Asır adlı dergide Peyami Safa kalemi ile kardeşi ise idareci olarak çalışmıştır (Göze, 1987: 10). Bu dergide yayınlanan hikâyeleri ile Peyami Safa farklı tarzının ilk sinyallerini vermiştir. Hikâye ve fıkra çalışmaları Peyami Safa'yı Cumhuriyet Gazetesi'nde fıkra yazarlığına kadar yükseltmiştir. İlk romanı Sözde Kızlar (1923) ile Peyami Safa basın âlemindeki yerini almış ve bundan sonra hemen

her yıl bir roman yazmıştır. Fatih-Harbiye (1931), Dokuzuncu Hariciye Koğuşu (1930), Bir Tereddüdün Romanı (1933), Matmazel Noraliya'nın Koltuğu (1949) ve Yalnızız (1951) Safa'nın büyük romanları arasındadır. Romanlarının dışında Türk İnkılabına Bakışlar, Felsefi Buhran, Sosyalizm, Nasyonalizm, Mistisizm fikri eserleri arasındadır. İlk eserlerini ve gazetelere yazdığı makale ve fıkraları Server Bedi mahlasıyla imzalayan Peyami Safa; gazeteci ve edebiyatçı kimliğini ayırmak için düşünsel eserlerini ve büyük romanlarını Peyami Safa adıyla imzalamıştır. Babasından ve şair aile geçmişinden kalan kültür mirasının yanı sıra, gazetecilik yaptığı bu dönem Peyami Safa'nın düşünce dünyasının oluşmasında ve şekillenmesinde etkili olmuştur (Kartal, 2011: 11).

Türk edebiyatının usta romancısı Peyami Safa'nın, kendi döneminde yaşamış birçok entelektüel gibi, düşünce dünyası karmaşıktır. Peyami Safa'nın zihninde, Milliyetçilik, Sosyalizm, Muhafazakârlık, Batıcılık ve Kemalizm'in izlerine rastlamak mümkündür. Her iki dünya savaşına şahitlik etmiş, Milli Mücadele günlerini yaşamış, ideolojiler çağının çocuğu olan Peyami Safa'nın zihin âleminin parçalı bir yapıda olması gayet doğaldır. Sürekli değişimlerin ve geçişlerin meydana geldiği bir toplumsal ortamda bir entelektüelin şematik bir düşünce sistemine sahip olması oldukça zordur. Buradan hareketle Peyami Safa'nın klasik bir muhafazakâr edayla tüm ideolojileri reddettiği söylenebilir. Zira, Peyami Safa'ya göre, her ideoloji hakikate tek bir pencereden bakmaya çalışır, halbuki hakikat çok boyutlu bir yapıya sahiptir (Safa, 2011). İdeolojik bir senteze sahip olan Peyami Safa, aynı ölçüde bir Doğu Batı sentezine de sahiptir (Öğün, 1997: 129). Tüm bunlara ek olarak, seküler bir fikriyatın mümessili olmakla beraber ne dindardır ne de dine karşıdır. Peyami Safa değişimi destekler. Fakat bu değişimin geçmişe ait değerleri yok etmesini istemez (Safa, 2011: 179). Aslında bu noktada da usta romancı, geçmiş ile geleceğin harmanlanmasından, yani iki zamanın sentezinden yanadır (Öğün, 1997: 111).

1938 yılından sonra siyasi görüşleri ile de dikkat çeken Peyami Safa milliyetçi görüşlerini desteklemek için Türk İnkılabına Bakışlar isimli eserini yazmıştır. 1920'lerde yayımlamaya başladığı ilk yazılarında politik olaylardan uzak durmaya gayret eden Peyami Safa'nın bu eseri ile esas düşüncelerinin şekillendiği görülmektedir. 1950 senesinde Cumhuriyet Halk Partisi çatısı altında Bursa Milletvekili adayı olmuşsa da CHP'nin bu seçimlerde kaybetmesiyle meclise girememiştir. Bu olaydan sonra CHP'nin sağ kanadından ayrılıp Demokrat Parti ile yakınlaşmıştır. 27 Mayıs olayları esnasında Yassıada'ya gitmekten kıl payı kurtulmuş fakat kendisine karşı oluşan büyük bir muhalefetle karşı karşıya kalmıştır. Birçok gazetede aleyhinde haber çıkmış ve karikatürleri çizilmiştir. Çalıştığı gazeteden atılması üzerine yine işsiz kalmıştır. Bütün olanlara rağmen kavgasına devam eden Peyami Safa Havadis, Son Havadis ve Düşünen Adam dergi ve gazetelerinde yazmaya devam etmiş ve bu gazetelerin satış oranlarının yükselmesine katkıda bulunmuştur. Asıl yazmak istediği romanı Babıali'yi yazmadan 15 Haziran 1961 tarihinde vefat etmiştir (Göze, 1987: 15).

Peyami Safa 1 Aralık 1953'ten 1959 sonlarına kadar Türk Düşüncesi adlı bir dergi çıkarmıştır. Aylık fikir ve sanat dergisi olan bu dergide Peyami Safa'nın yanı sıra Hilmi Ziya Ülken, Reşat Ekrem Koçu, Abdullah Cevdet, Behçet Kemal Çağlar, Elif Naci gibi ünlü isimler de yer almıştır. Bu derginin sol karşıtı olduğu ve bazı sayılarında Marksizm aleyhinde yazılar barındırdığı bilinmektedir (Güvenir, 1989: 256). Yine bu derginin, makalenin ilerleyen bölümlerinde incelenecek olan Kıbrıs meselesi üzerine

ayrılmış bir sayısı da mevcuttur. Bu dergi, Başbakanlık tarafından maddi olarak desteklenmiştir. Hatta, Yassıada duruşmalarının “örtülü ödenek” davasında Peyami Safa bu hususta ifade vermiştir.

5. PEYAMİ SAFA’NIN KALEMİNDEN KIBRIS MESELESİ

Peyami Safa gerek Milliyet gazetesindeki köşe yazılarında gerek Türk Düşüncesi Dergisi’nin Kıbrıs özel sayısında Kıbrıs meselesi üzerine hem halkı bilgilendirmek hem bu konuda siyasetin nabzını tutabilmek için kendi önerilerini yazmaktan geri kalmamıştır. Peyami Safa’nın sahibi ve müdürü olduğu Türk Düşüncesi Dergisi de bu dönemde bir sayısını tamamen Kıbrıs meselesine ayırmıştır. Şubat-Mart 1958 sayısı “Kıbrıs Savımızı Savunurken” başlığı taşır ve Kıbrıs konusunda detaylı bir eser bulunmamasını utanç verici bulan Peyami Safa, bu sayı ile bu konudaki boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Peyami Safa, derginin ilk bölümünde bu sayıyı bütün Türklerin, bilhassa her Türk gencinin okumasını salık vermektedir. Kıbrıs adasının İngiltere tarafından Yunanistan’a verilmesi ihtimallerinin konuşulduğu günlerde Peyami Safa, Kıbrıs meselesinin basit bir mesele olduğunu ve sadece Türkiye ile İngiltere’yi ilgilendirdiğini belirtmiştir. Yunanistan’ın ada üzerinde herhangi bir hakkı olmadığını, eğer ada birine verilecekse Türkiye’ye iadesinin en uygun çözüm olduğunu, adanın İngiltere’ye devredilmesinin birtakım şartları olduğunu belirtmiştir.

Türkiye, Kıbrıs üzerindeki hükümler haklarını -gerekirse Akdeniz’de herhangi bir te-cavüze karşı onu müdafaa etmesi kayıt ve şartıyla- İngiltere’ye devretmiştir. İngiltere bu haklarından vazgeçecekse- ki bu çok şüphelidir- adayı kimden aldıysa ona iade etmek zorundadır (Milliyet, 19 Ağustos 1955).

1955 yılında Kıbrıs’a yönelik Türkiye’de ortaya atılan “Kıbrıs Türktür” tezini Peyami Safa bir şaheser olarak görmüştür. Yunanistan’ın adada yaşayan Rum sayısının fazlalığı ve nüfus oranına göre yönetim kurulması şeklindeki tezine karşı çıkan Peyami Safa, Kıbrıs’ın Anadolu’nun bir devamı olduğunu savunan Türk tezinin neden daha kuvvetli olduğunu açıklamıştır. 26 Ağustos 1955’teki köşe yazısında Yunanlıların Ankara önlerine kadar gelmelerini referans göstererek nüfus çoğunluğu ilkesinin geçerli olamayacağını şöyle savunmuştur: “Nüfus ekseriyetinin kendilerinde olduğu esasına dayanarak mı dün Ankara’nın önüne kadar gelmiş bulunuyorlardı? İzmir’de, Aydın’da, Denizli’de, Eskişehir’de ne işleri var idi” (Milliyet, 26 Ağustos 1955). Londra’da Zorlu’nun savunduğu Türk tezinin Kıbrıs’ın tarihi ve jeopolitik durumu bakımından, askeri ve iktisadi durumu bakımından ve self-determinasyon ilkesinin doğurabileceği karışıklıklar düşünüldüğünde, bir şaheser olduğunu ifade eden Peyami Safa şu tespitleri ile bu tezini desteklemiştir: “Kıbrıs, Anadolu’nun devamıdır. İktisaden de ona muhtaç ve bağlıdır. Türkiye’nin askeri müdafaasından birinci derecede rolü ve önemi vardır. İngiltere’ye ancak bizi Rusya’ya karşı icabında müdafaası şartıyla verilmiştir”(Milliyet, 3 Eylül 1955).

Türkiye, uzun yıllar Kıbrıs ve onunla ilintili olayları komünizm üzerinden okumaya çalışmıştır. Bu durum Peyami Safa’nın yazılarına da sirayet etmiştir. Bu minvalde 6-7 Eylül Olayları’nı “bir komünist ihtilal provası” olarak görmüştür. 6-7 Eylül 1955’te İstanbul başta olmak üzere Türkiye’nin bazı bölgelerinde gayrimüslim azınlığa karşı gerçekleşen toplumsal saldırı olaylarına köşe yazılarında geniş yer veren Peyami Safa, bu tarihten itibaren Kıbrıs meselesine ağırlık vermeye başlamıştır. Atatürk’ün Selanik’teki evine yapılan saldırı konusunda önce Yunanlıları suçlamışsa da daha sonra 6-7 Eylül Olay-

ları'na bakarak bu saldırının ve İstanbul'da yapılan yağmalamanın ancak kızıl solcular tarafından manipüle edildiği sonucuna varmıştır. 7 Eylül 1955'teki yazısında, Yunan ordularını denize döken Türk ordusunun önünde durabilecek bir güç olmamasına ve Atina'ya, Selanik'e kadar gidebilecek olmasına rağmen Misak-ı Milli sınırları dışına çıkılmadığını vurgulamış, Yunanlıların müdafaasız bir evi bombalamasını acizlik, kahpelik ve ahmaklık olarak resmetmiştir (Milliyet, 7 Eylül 1955). Bir gün sonraki yazısında ise Peyami Safa, İstanbul'da yaşanan karışıklıkları Orta Doğu barışını baltalamak isteyen yabancı tahrikçilerin bir hamlesi olarak nitelendirmiş ve "her türlü taşkınlığa paydos" diyerek hiçbir tahrike ve telkine kapılmamak tavsiyesini vermiştir. Aşağıdaki sözleri ile bu saldırıların yabancı tahrikçiler tarafından manipüle edildiğini kanıtlamaya çalışmıştır.

İstanbul'un birbirine en uzak semtlerinde, aynı zamanda ve aynı şekilde başlayan tecavüz salgınının önceden hazırlanmış, muntazam teşkilatlı bir kasıd ve tertip eseri olduğu belliydi. Halk arasına karışan birçok tahrikçilerin kızıl metotlara tıpatıp uygun kışkırtma formülleriyle haykırdıkları ve kitleyi ayaklandırmaya çalıştıklarını yer yer, gözlerimizle gördük (Milliyet, 8 Eylül 1955).

Ayrıca Peyami Safa, 6-7 Eylül olaylarında tahrip edilen mağaza ve dükkânların hiçbirinin Sovyetler Birliği tebaasından olmamasına dikkat çekerek, bu olayların ancak komünist güçler tarafından desteklenebileceğini vurgulamıştır. Olaylara Kıbrıs maskesi takıldığı ancak sorunun Yunanistan ile ilgili olmadığı görüşündedir. 6 Eylül gecesinde iki ayrı hareketin birbirine karıştığı, daha doğrusu kızıl teşkilatça birbirine karıştırıldığına dikkat çekerek, Türk milletinin bu olaylarla alakası bulunmadığı belirtmiştir. Durup dururken bir Kıbrıs meselesi çıkarılanların, Yunanlılarla Türklerin milli duygularını birbirine karşı ayaklandıranların Kıbrıs'ta katliam tertipleri kuranlarla aynı olduklarını belirterek bu kızıl teşkilatın kökünden kazınması gerektiğini ve bunun derhal yapılması gerektiğini ifade etmiştir (Milliyet, 14 Eylül 1955). Bundan birkaç ay sonraki köşe yazısında "Hepsi yalan!" başlığı atarak komünist güçlerin oyunlarına karşı halkı uyarmak gereği duyan Peyami Safa şunları yazmıştır. "Kıbrıs'ta Türklere katliam başlamış. Yalan! Haberin var mı? İngiltere Kıbrıs'ı Yunanlılara vermiş. Yunanlılar da İngilizlere üs verecekmiş. Yalan!" (Milliyet, 17 Eylül 1955). Millet ve devlet olarak uyanık olunması gerektiğini, bu *fiskos ajanslarının* oyunlarına inanmamak gerektiğini ifade eden Peyami Safa, bir 6 Eylül daha yaşanmaması için elinden gelen tüm itidal çağrılarını yapmaktan geri durmamıştır.

Yunanistan'ın Kıbrıs için ortaya atmış olduğu iddialara şiddetle karşı çıkan Peyami Safa, bu doğrultuda Yunanistan'ın tezlerini destekleyen yabancı basına da tepki göstermekten çekinmemiştir. "Le Monde'a göre, İngiltere, ada halkının hakiki şefi ve sözcüsü Makarios'u serbest bırakmakla, Kıbrıs meselesinin bundan başka hal çaresi olmadığını anlatmıştır. L'Aurore'a göre Türkiye'nin bu davada söz hakkı yoktur." Peyami Safa, Fransız gazeteleri Le Monde ve L'Aurore tarafından çıkarılan bu haberleri köşe yazılarına taşımış ve bu gazetelerin Yunanlılardan daha Yunanlı göründüklerini iddia etmiştir (Milliyet, 3 Nisan 1957). 6 Nisan 1957 tarihli yazısında Kıbrıs meselesinin basit bir mesele olmaktan çıktığını vurgulayan Peyami Safa, Dr. Şükrü Torun'un o yıllarda Kıbrıs ile ilgili yazdığı kitabı yazılarında överek bu kitabı bütün vekillerin, mebusların, elçilerin ve ilgili herkesin okuması gerektiğine dikkat çekmiştir. Kitabın sonunda Yunanistan emperyalizminin işaretlerini gösteren bir harita olduğunu belirten Peyami

Safa, Kıbrıs meselesinin aslında Yunan emperyalizminin saldırganlığı karşısında Türk'ün varlığı meselesi olduğunu ifade etmiş ve şunları söylemiştir.

Efendiler! Kıbrıs meselesi dediğimiz şey Kıbrıs meselesi değildir. Yunan emperyalizminin saldırganlığı karşısında Türk'ün varlığı meselesidir. Hadiseyi bir zamana ve bir mekâna inhisar ettirip küçümsemek gafletine düşmeyenler için, tam tarih ve coğrafya ölçüsünde, zaman zaman dost görünüşlü ve sinsî, zaman zaman da açık ve pervasız bir istila hırsının kanımıza ve milli varlığımıza susamış hamleleri bahis mevzuudur (Milliyet, 6 Nisan 1957).

İngiltere'nin Başpiskopos Makarios'a EOKA'yı desteklemesinden ötürü 1956 yılında verdiği sürgün cezasını bir yıl sonra kaldırmasının ardından Seyshelles Adaları'ndan Yunanistan'a dönen ve burada coşkun bir kalabalık tarafından kahraman gibi karşılanan Makarios'u ağır ifadelerle eleştirmiş ve Yunanistan'ı da *bir haydudun peşine takılmakla* suçlamıştır.

Kıbrıs'taki cinayetlerini itiraf etmekle kalmayan ve çarpışmağa daha şiddetle devam edileceğini avaz avaz haykırarak medeni dünyanın yüzüne kusan Makarios canavarı, Atina'da bir fatih gibi karşılandı, resmi ve siyasi hiçbir sıfat ve salahiyeti olmadığı halde önünde, hükümet erkânının, askeri kıtaların, muhalefet liderlerinin ve kilise mensuplarının iki kat eğildikleri papaz, otelinde Başvekili ve Kralın Başmabeyincisini de ayağına getirdi. Demek ki Yunanistan'da bütün millet, bütün siyasi partiler, bütün saray ve devlet, cinayetlerine devam edeceğini açıkça söyleyen bu namussuzla beraberdir (Milliyet, 19 Nisan 1957).

Bundan sonra Makarios ve Yunanistan'ın birlik içinde olduğunu ve onlarla hiçbir medeni temas ve anlaşma imkânı olmadığına dikkat çeken Peyami Safa, Kıbrıs'ın Türk olduğunu, bu davada ancak İngiltere ile anlaşılabilirliğini belirtmiştir. Atina'daki karşılama töreninden sonra, Amerika'nın New York Valisi Harriman'ın Makarios'u New York'a davet etmesi üzerine oldukça sert sözler sarf eden Peyami Safa, bu durumu Harriman'ın oy alma kaygısına bağlamıştır. Amerika'da küçük bir azınlığın oyunu almanın ve Avrupa'da küçük bir milleti memnun etmenin, büyük çoğunluğu ve büyük bir milleti gücendireceğini ifade eden Peyami Safa, Türkiye'de İngiltere'ye karşı başlayan düşmanlığın yakında Amerika için de duyulabileceğini belirtmiştir (Milliyet, 20 Nisan 1957).

“Kıbrıs Türküm diye haykırır” sözleriyle adanın tarihsel Türk kimliğine değinen usta edebiyatçı, Makarios ve EOKA'nın işbirliği içinde terör eylemlerini gerçekleştirdiği İngiliz belgeleriyle ifşa edilmiş olmasına rağmen, adada Türklere karşı işlenen cinayetleri İngiltere'nin bir türlü sonlandıramadığını söylemiştir. İngiltere'nin bu tavrına hayıflanan Peyami Safa, İngiltere'nin Türklerin Kıbrıs davasını anlamadığını belirtmiştir. Türk tezinin adada sadece Türklerin hak ve menfaatlerinin garanti altına alınmasını değil, adanın gerçek sahibi olan Türklere verilmesi yönünde olduğunu vurgulayan Peyami Safa bu konuda şunları söylemiştir.

Modern çağ içinde, asırlarca, tarihin hangi sahifesini açarsanız, Kıbrıs “Türküm” diye haykırır. Herhangi bir haritaya otuz saniye bakarsanız, Kıbrıs'ın Türkiye hinterlandı için-

de olduğunu görürsünüz. Herhangi bir kurmay subayınızla konuşursanız, Türkiye'nin müdafaası için Kıbrıs'ın elzem olduğunu kulağınıza fısıldar (Milliyet, 22 Nisan 1957).

Peyami Safa'nın sahibi olduğu Türk Düşüncesi Dergisi'nde yer alan bir makalede ise Kıbrıs adasının sadece Osmanlı tarihi çerçevesinde değil İslam tarihi çerçevesinde de incelenmesi yapılmakta ve adanın İslamiyet açısından da Türkiye ile bağları bulunduğunun aşağıdaki satırlarla altı çizilmektedir.

Bizim Kıbrıs üzerindeki tarihi hukukumuzun iki membaı vardır: Bunlardan biri dini, biri millidir. (...) İkinci Selim devrinde başlayan Müslüman-Türk hâkimiyeti de 1571 senesi 15 Eylül Cumartesi günü Kıbrıs fethinin ikmalinden itibaren 1878 senesi 4 Haziran Salı günü imza edilen muahede mucibinde adanın İngiliz işgaline girdiği tarihe kadar, tam 306 sene, 8 ay, 19 gün sürmüştür. (...) Kıbrıs üzerinde İslam tarihinden intikal eden haklarımız da milli hukukumuz kadar mühimdir (Danışmend, 1958: 12-19).

Kıbrıs meselesinde İngiltere'den umduğu desteği göremeyen Türkiye'nin SSCB'ye yaklaşması gerektiği konusunda yükselen sesler ve SSCB'nin Türkiye ile yakın ilişkiler kurma girişimleri karşısında Peyami Safa bu konuda SSCB'nin yardımsever politikası hakkında hükümeti uyarmakta ve henüz hükümet olarak Kıbrıs konusunda net bir tavır alınmadığından yakınmaktadır. Kıbrıs meselesinin Rusya ile ilgisi olabileceğini belirten Peyami Safa köşesinde şu satırlara yer vermiştir: “Kıbrıs ihtilafı bir Moskof oyunu mudur? Pek mümkün. İngiltere adadan çıkar ve Yunanistan oraya kırılışı ayağını atarsa, bu oyuna kim düşmüş olur? Başta İngiltere, Orta Doğu ve dünya barışından birinci derecede sorumlu devletlerin hepsi” (Milliyet, 26 Nisan 1957). Peyami Safa, Türk milletinin dostlarının ihaneti veya tasasızlığı karşısında doğru kararı vereceğini, Amerika ve İngiltere'nin ada üzerinde Yunanlılara en küçük bir hak tanıdıkları takdirde Türk milletinin dostluğunu kaybedeceklerini belirtmiştir. Türk Düşüncesi Dergisi'ndeki bir makalesinde Vecdi Bürün, Rusya'nın, Girit meselesinde olduğu gibi Kıbrıs meselesinde de tedhiş cemiyetlerini desteklemekle kalmayıp, adadaki Rum halkın arasında bulunan elçileri sayesinde olayları yerinden yönettiğini iddia etmiştir (Bürün, 1958a: 53-71).

Peyami Safa'nın Türk hükümetinin Kıbrıs meselesinde net bir tavır takınmadığını yazmasından günler sonra Başvekil Adnan Menderes bütün Türk milletinin sabırsızlıkla beklediği Kıbrıs meselesi hakkındaki açıklamasını yapmıştır. Başvekil, Kıbrıs'ta Taksim planını kabul ettiklerini “*Kıbrıs'ın taksimi son fedakârlığımızdır*” sözleri ile ifade etmiş ve dünya sulhunun muhafazası için bu fedakârlığı yaptıklarını belirtmiştir (Milliyet, 4 Mayıs 1957). Safa, bu beyanatın Türk milletine vicdan huzuru ve ferahlık verdiğini açıkladıktan sonra, Adnan Menderes'in Kıbrıs meselesi gibi milli bir davada siyaset adamlarının da adım atması gerektiği yönündeki açıklamasını da takdirle karşıladığını ifade etmiştir. Bir sonraki yazısında Kıbrıs meselesinde milli bir uyanış olduğunu ve Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakının söz konusu olmadığını kaleme almıştır (Milliyet, 5 Mayıs 1957). Kıbrıs konusunda yaşanan tüm gelişmelere rağmen, Peyami Safa Kıbrıs'ın tarihi, coğrafi ve arazi olarak Türk olduğunun altını çizmekten geri durmamıştır. Kıbrıs'ın içinde yaşayan yerli Türklerin sayısının adaya sonradan gelen Rumlar haricinde yerli Rumlardan fazla olduğuna dikkat çekerek, Kıbrıs'ın Türklere ait olduğunu ve Yunanistan'ın orada hiçbir hakkı olmadığını ısrarla yazmıştır. Hatta bir adım daha ileri giderek, Türk milletinin Kıbrıs davasında gerekirse kan dökmeye hazır olduğunu ifade etmiştir (Milliyet, 4 Mayıs 1957).

Peyami Safa'nın "Kıbrıs Türktür" tezinde uzun süre ısrar ettiği görülmüştür. 17 Ocak 1958 tarihli köşe yazısında, Türk parlamentosunun, hükümetinin, basınının, aydınlarının, gençlerinin ve Türk vasfını taşıyan bütün zümrelerin Kıbrıs'ın Türk olduğuna inandığını ve Kıbrıs'ın Anadolu'nun devamı ve bölünmez bir parçası olarak gördüklerini yazmıştır. Bu düşüncenin karşısında yer alan, "Kıbrıs Yunandır" tezini hiç tartışmadan reddeden Peyami Safa, çağdaş Yunanistan'ın ada ile coğrafi, tarihi, stratejik olarak hiçbir bağının bulunmadığını savunmuştur. Kıbrıs'ın Türkiye ile İngiltere arasında bir sorun olabileceğini savunan Peyami Safa'ya göre; Kıbrıs adası Türkiye tarafından İngiltere'ye terkedilmiş ve İngiltere tarafından yalnız hakiki sahibi olan Türkiye'ye verilebilir (Milliyet, 17 Ocak 1958).

Bu konuda, daha sonraki yazılarından birinde jeopolitik biliminde "frikasyon" yani çatışma gölgesi adı verilen arazilerden bahseden Peyami Safa, çatışma bölgeleri olarak Danimarka ve Norveç arasında tartışma konusu olan Jan-Mayen adasını; Norveç, İngiltere ve Rusya arasında paylaşılmayan Spitzberg'i; Türkiye ve Yunanistan arasında tartışma konusu olan Batı Trakya'yı örnek göstermiştir. Bu çatışma alanlarının daha sonra ilgili ülkelerden birinde kaldığını belirten Peyami Safa, Kıbrıs'ın yukarıda adı geçen adalara veya kara parçalarına benzemediğini, çünkü Türk sularında bulunduğunu vurgulamıştır. Adada Yunanlı olmayan Rumlardan ve karışık ırklardan oluşan melez bir Ortodoks cemaatinin varlığının altını çizen Peyami Safa, ayrıca Kıbrıs'ın İngiltere'ye geçmesinden evvel Yunanistan'ın ada üzerinde hiçbir iddiası olmadığını belirtmiştir (Milliyet, 1958: 13 Şubat). Yunanistan'ın Kıbrıs ile ilgili iddialarına Türkiye'de birçok yazar karşı çıkmıştır. 27 Mayıs 1960 Darbesi'nden sonra dışişleri bakanı olan Selim Sarper de bunlardan birisidir. Türk Düşüncesi Dergisi'nde kaleme aldığı yazıda, Yunanistan'ın Kıbrıs ile alakası olmadığını belirttikten sonra, adada *Rumca konuşan kitlenin Yunanlılıkla ırki bakımdan hiçbir münasebeti olmadığını*, buna mukabil adada yaşayan Türk nüfusun çok eski zamanlardan başlayarak Anadolu'dan buraya gelmiş ve anavatanları ile alakalarını sıkı bir şekilde devam ettirmiş olduklarını izah etmeye çalışmıştır (Sarper, 1958: 31-45).

Kıbrıs'ın Yunanistan'dan ziyade Anadolu'nun bir parçası olduğu iddiası bu dönemin yazarları arasında kabul gören bir tez olmuştur. Bu bağlamda Türk Düşüncesi Dergisi'nde Füzün Tökin imzalı bir yazıda bu konu etraflıca ele alınmıştır. Yazıda Kıbrıs, jeoloji ve tarih bilimlerinin ışığında incelenmiştir. Aynı yazıda, Ege denizindeki adaların ve özellikle Kıbrıs'ın Türkiye'nin emniyeti bakımından oynadığı hayati role dikkat çekilmiş ve bu nedenle adanın Türkiye'ye ait olduğu anlatılmıştır. Ayrıca, NATO çerçevesinde yapılacak bir harekâta adanın oynayacağı önemli role değinen Tökin, yazının devamında Kıbrıs adasının tarihi, coğrafi ve dini olarak Anadolu'ya bağlı olduğunun altını çizmiştir (Tökin, 1958: 73-81). Kıbrıslı Rumların Yunanlı sayılmayacağı tartışılan bir diğer konu olmuştur. Peyami Safa 30 Ocak 1958 tarihli köşe yazısında, Kıbrıs'ta yaşayan ve kendilerini hem Rum hem Yunanlı olarak tanımlayan Hristiyan kesime asla Rum veya Yunan denemeyeceğini çünkü bu Hristiyan cemaatin melez olduğunu ifade etmiştir. Kıbrıs Türklerine ise cemaat demenin büyük bir siyasi hata olduğunu belirtmiştir. Peyami Safa aynı yazıda İngiltere'nin Rum yanlısı bir tutum içinde olduğunu yazarak İngiliz siyasetini de tenkit etmiştir. Safa'ya göre, Kıbrıs Hristiyanlarının adada yaptıkları mitingler, nümayişler, yağmalar, Türk bayrağını parçalamaları, bazı binaları yakıp yıkmaları hiçbir müdahale ile karşılaşmazken, buna karşılık Kıbrıs Türklerinin miting isteklerinin daha başlangıçta geri çevrilmesinin nedeni İngilizlerin Rum yanlısı politikasıdır. İngiliz polisinin Kıbrıslı Türklere müdahalesinin kanlı ve yanlı olduğunu belirten

Safa, ayrıca Kıbrıs faciasının Türk basınında hiç yer almadığını, yabancı basının ise Kıbrıs Türklerine yeterli derecede şiddet göstermediği gerekçesiyle İngiliz idaresini suçladığını satırlarına taşımıştır (Milliyet, 30 Ocak 1958).

İngiltere'nin Kıbrıs meselesinde izlemiş olduğu karmaşık politikardan şikâyet eden Peyami Safa, "İngiltere Kıbrıs'ı bir tecrübe tavşanı haline getirmiştir" sözleriyle tepkisini ortaya koymuştur. İngiltere'nin adada *muhtariyet denemesi* yaptığını ve şayet bu olmazsa *adanın taksimini* düşüneceğini köşesinde tartışan usta kalem, bazı insanların Kıbrıs'ın zaten kaybedildiğine ve onu kurtarma çabalarının boşuna olduğuna dair sözlerine de sert şekilde cevap vermiştir.

Kapı kapı dolaşıp propaganda yapanlar da Kıbrıs tam olarak bize verilirse onu müdafaa edecek donanmamız olmadığını, hâlbuki taksim edilirse günün birinde oradan silip süpürmek imkânı olacağını söyleyip duruyorlarmış. Şu mantığa bakınız: Tamamıyla Türk olan bir adayı muhafaza edemeyeceğiz de yarım hatta üçte bir Türk olan adayı ele geçireceğiz! (Milliyet, 8 Mayıs 1957).

Peyami Safa, Kıbrıs meselesinde güçlü bir Yunan propagandası yapıldığının altını çizmiştir. O yıllarda yapılan son Cannes Festivalinde bir Yunanlının yazdığı filmi örnek göstererek Anadolu'da Türklerin Yunanlıları haksız yere ve canavarca öldürdüklerine dair iftira propagandaları yapıldığını belirtmiştir. Fransa'da ve Amerika'da da Yunan propagandası yapan gazete ve dergilerin varlığına dikkat çeken Peyami Safa, konu hakkında şu cümlelere ağırlık vermiştir.

Paris'te Fransızca üç Yunan gazetesi çıkar. Kıbrıs davasında, bütün hakikatler tahrif edilerek Yunanlıları haklı çıkarmak için sistemli neşriyat yapılır. Bunlara karşı da Türkiye Elçiliğinin tesirli hiçbir müdafaa organı yoktur. (...) Amerika'da Yunanca gazete ve mecmualar çıkar. (...) Bunlardan bir tanesi önümde duruyor. Kapağında bir Türk askerini ayağının altına almış Yunanlının resmi ve içinde Türkler aleyhinde hezeyanlar var. İstanbul Rumları bile bu mecmualara abonedir (Milliyet, 10 Mayıs 1957).

Peyami Safa, Taksim planının İngiltere tarafından son çare olarak önerilmesine rağmen Taksim planının kabul edilemeyeceğini, *Anadolu Türkiye'dir, onun hiçbir parçası taksim edilemez* sözleri ile bir kere daha yinelemiştir (Milliyet, 13 Mayıs 1957). Taksim yeni taksimler doğurabileceği riski üzerinde duran Safa, Taksim planı kabul edilirse Anadolu'nun çeşitli yerlerinde yaşayan ve Türk olmayan kavimlerin Taksim taleplerine yol açılmış olacağını, misal ve hukuki zemin yaratılmış olacağını öne sürmüştür. Peyami Safa'ya göre İngiltere, Kıbrıs meselesi ile ilgili karmaşık ve hiçbir yere varmayan bir politika izlemekte ve her tarafı memnun etmek gibi ütöpik bir gayenin peşinde koşmaktadır. Bunun yanında Peyami Safa, İngiltere hükümetinin bir taraftan NATO'nun arabuluculuğunu kabul etmek diğer taraftan Taksim planını beyan etmek şeklinde ortaya attığı karmaşık çözümü beyhude uğraş olarak değerlendirmiştir. Bu noktada Kıbrıs ile ilgili gelişmeleri, *İngiltere'nin berrak suyu bulandırması* şeklinde yorumlamıştır. İngilizler tarafından teklif olarak sunulan karmaşık siyasi kombinezonların bir düğümü çözülmez hale getirmekten başka bir işe yaramadığını belirtmiş ve şunları eklemiştir: "Bütün tarihinde istisnasız Yunan emperyalizmini Türklere karşı kanadının altına alan İngiltere, bu defa yine Türklere sezdirmemek gayretiyle aynı oyunu oynuyor. Yutmuyoruz ve yutmayacağız!" (Milliyet, 6 Haziran 1957). Kıbrıs mese-

lesini çözmek ister gibi görünen İngiltere'nin bu meseleyi daha da karmaşıklaştırmak için en akla gelmez yöntemleri formüllestirdiğini belirten Peyami Safa, aslında İngiltere'nin adayı Yunanistan'a ilhak için hazırladığını öne sürmüştür. İngiltere'nin hazırladığı formüllerin ayan beyan ortada olduğunu söyleyen Peyami Safa, *yeryüzünde bu kadar çocukça bir oyuna kanacak devlet ve millet var mıdır?* diye sormuştur (Milliyet, 15 Temmuz 1957). İngiltere üzerine 29 Ocak 1958 tarihli bir diğer köşe yazısında Peyami Safa, Kıbrıs Valiliği'ne getirilen Sir Hugh Foot'u Rum taraftarı politikalar izlediği iddiasıyla eleştirmiş ve onu adeta ikinci bir Makarios olmaya soyunmakla suçlamıştır. Aşağıdaki sözleri ile Peyami Safa bu konuda tavrını ortaya koymuştur.

Sir Foot valiliğe gelir gelmez tedhişçileri serbest bıraktı. Yunan iddialarını haklı bulmuş gibi bir tavır takındı. Cebinde bazı esrareniz planlarla Londra hükümeti üzerinde tesirler yapmaya çalıştı. Yunanlılara karşı sempatisini açığa vurduğu için, Kıbrıs'taki Türk halkının itimadını kaybetti ve nefretini kazandı. Bu adamın valiliğe başladığı zaman Yeşil Ada'yı kırmızı kana bulamaktan başka bir netice alamayacağını yazmıştık. Beceriksiz idaresinin ilk neticesi meydana (Milliyet, 28 Ocak 1958).

Peyami Safa, 4 Şubat 1958 tarihli yazısında İngiltere hükümetinin Kıbrıs'a ait kararını vermek üzere olduğunu fakat iki tarafı da memnun edecek sihirli bir formül bulunamadığını yazmıştır. Peyami Safa, İkinci Makarios olarak tanımladığı Sir Foot'un bu kararı telaşla beklediğini çünkü serbest bıraktığı tedhiş çetelerinin bir saldırı hareketi yapacağını radyoda duyurduğunu söylemiştir. Peyami Safa, İngiltere'nin bu karmaşık politikasının Türkiye'yi oyalamaktan başka bir şey olmadığını, İngiltere'nin Yunanistan'ı darıltmamak için büyük gayret sarf ettiğini şu sözleri ile açıklamıştır: “İngiliz gazeteleri de hala iki tarafı memnun edecek sihirli bir formül peşindedirler: Aman cici Yunanistan darılmasın ve Kıbrıs'taki Türklerin ferdi hakları da biraz korunsun. Türkiye'yi oyalayalım” (Milliyet, 4 Şubat 1958).

EOKA'nın Kıbrıslı Türklere karşı kanlı eylemlerini artırdığı günlerde, Peyami Safa kaleme aldığı bir yazısında EOKA'nın bu faaliyetlerinden dolayı İngiltere'yi ve Kıbrıs Valisi Sir Hugh Foot'u suçlamış ve *İngiltere bunadı mı?* başlığı altında Kıbrıs'taki olayları sorgulamıştır.

EOKA yine kudurdu. Yeni vazifesine başlar başlamaz tedhişçileri serbest bırakan Sir Hugh Foot bu neticeyi tahmin etmedi mi? Hiçbir garantisi olmadan verdiği hürriyetin muhtemel akıbetleri arasında tedhişin hortlaması başta geliyordu. (...) Ya İngiltere? Makarios'u Şeyssel adalarına süren, peşinden hürriyetini iade eden, Mareşal Harding'i uzun zaman Kıbrıs'taki vazifesinde muhafaza ettikten sonra, bu zeki, dürüst ve enerjik adamı atıp yerine Sır Hugh Foot'u getiren İngiltere bunadı mı? (Milliyet, 3 Nisan 1958)

Kıbrıs Valisi Foot'un 17 Nisan 1958'de çıkardığı “Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu” için *ikiyüzlü bir kanun* tanımlaması yapan Peyami Safa, Kıbrıs'ta yapılacak olan herhangi bir yürüyüşün veya toplantının serbest olduğunu ancak mücbir sebepler dâhilinde valinin bu toplantı ve yürüyüşlere müdahale edebileceğini ifade etmiştir. Çıkarılan yeni kanunun Türklere yönelik olduğunu söyleyen Peyami Safa bu konuda da valiyi samimi bulmayarak eleştirmiştir.

Bu kaypak hükümlerin saklamağa boş yere çalıştığı gerçek besbelli: Takdir hakkını elinde tutan Vali Foot, şimdiye kadar olduğu gibi, Hristiyan cemaatin nümayişlerine izin verecek, Türklerinkini tahdit edecek veya tamamıyla men edecektir. Nitekim bu kanun Yunanistan'ın İstiklal bayramından değil, Türklerin 23 Nisan Milli Hâkimiyet Bayramlarından evvel 17 Nisanda çıkarılmıştır (Milliyet, 19 Nisan 1958).

Peyami Safa'ya göre Kıbrıs meselesi Türkiye ile İngiltere arasında halledilmesi gereken bir konudur. Zira bu ada Türkiye'den İngiltere'ye geçmiştir. Yunanistan ne tarihi ne de hukuki olarak Kıbrıs konusunda Türkiye'nin karşısına çıkamaz. Ancak Yunanistan'ın hamisi İngiltere, Kıbrıs üzerinde hiçbir hakkı olmayan Yunanistan'ı işe karıştırarak Kıbrıs meselesini karmaşık içinden çıkılmaz bir hale getirmiştir. İngiltere'nin Kıbrıs konusunda takip ettiği siyaseti fırsat buldukça eleştiren Peyami Safa, Kıbrıs'ın milli bir dava olduğundan ve asla pazarlık konusu edilemeyeceğinden sıklıkla bahsetmiştir. Dahası, Türkiye'nin hiçbir şekilde Yunanistan ve NATO üzerinden tehdit edilmesinin mümkün olmayacağını vurgulayan Safa, her iki durumda da kaybeden tarafın Türkiye olmayacağını gazetedeki köşesinden duyurmuştur. Bu düşüncesini ise, "Kıbrıs'ın tamamına kavuşmak için gerekirse NATO'dan çekiliriz" sözleriyle ifade etmeye çalışmıştır. Yunanistan'ın, NATO'dan ayrılma tehdidiyle NATO üyesi ülkeleri Türkiye'ye baskı uygulaması için yürüttüğü faaliyetleri analiz eden Peyami Safa bu konuyla ilgili şu görüşleri paylaşmıştır.

Yunanistan NATO'dan ayrılırsa nüfusu Türkiye'ninkinin beşte biri nispetinde, stratejik imkânları bizimkine nispetle çok daha az bir küçük devlet eksik oluyor. Türkiye NATO'dan ayrılırsa, seferberlik imkânlarıyla Avrupa'nın ikinci veya üçüncü derecede, harp kabiliyeti birinci derecede büyük ordulardan birine ve Rusya'yı doğrudan doğruya tehdit eden en tesirli üslere sahip İslam âlemi eksilmiş olur (Milliyet, 16 Temmuz 1957).

Bunun haricinde Peyami Safa, NATO'nun milletlerarası ihtilafları çözebilecek bir teşkilat olmadığı üzerinde durur ve bu noktadan hareketle, "NATO, Kıbrıs meselesini çözebilecek mercii değildir" sonucuna ulaşır. Ona göre bu mesele Birleşmiş Milletler ve Güvenlik Konseyi tarafından çözüme kavuşturulmalıdır. "Sokakta kavgaya tutuşan iki adamın arasına girer gibi, Paris'te acele toplanan NATO Konseyinin müdahalesi bu davada esaslı bir anlaşma zemini teşkil edemez" (Milliyet, 18 Haziran 1958) şeklindeki sözleriyle bu düşüncesini kamuoyuyla paylaşmıştır. Yunanistan-Türkiye dostluğunu bir masal olarak gören Peyami Safa, Yunanistan'ın Helenizm çerçevesinde hareket ettiğini ve bu plandan asla vazgeçmeyeceğini, bu anlayış doğrultusunda Kıbrıs'a yaklaştığını iddia eden Peyami Safa için gerçek manada Türk-Yunan dostluğu mümkün değildir. Peyami Safa'ya göre Yunanistan, Kıbrıs'ı ele geçirdikten sonra durmayacak ve Helenizm planı çerçevesinde başta İstanbul ve İzmir olmak üzere eski Bizans topraklarına göz dikecektir (Milliyet, 17 Ekim 1957). Diğer yazılarında da Yunanistan'ın emperyalist tavırlarına dikkat çeken Peyami Safa, Yunanistan'ı Avrupa'nın şımarık çocuğu olarak nitelendirmiştir.

Avrupa'nın sevilen, mazur görülen ve her şeye rağmen himaye edilen bu şımarık çocuğu daima sızlanır, daima talep eder, devamlı bir surette feveran halindedir ve daima harp etmeye hazırdır. Avrupa'da bu şımarık çocuğu himaye etmiş olanlar kimlerdir? Başta İngiltere, Rusya ve Fransa (...) Çünkü Kıbrıs meselesi yüz otuz seneden beri Türk topraklarını

yuta yuta şişen Yunan emperyalizminin bir safhasıdır. Tek başına bir Kıbrıs davası yok, gözünü eski Bizans ve bugünkü Türk topraklarına dikmiş, İzmir’i, Ege sahillerini, İstanbul’u ele geçirmek için son atlama taşına da yerleşmek isteyen Yunan emperyalizmine karşı Türk varlığının müdafaası davası vardır (Milliyet, 18 Temmuz 1957).

Kıbrıs sorununun Yunan emperyalizminin bir sonucu olarak ortaya çıktığını söyleyen Peyami Safa, Avrupa’nın Yunanistan’ı kuruluşundan bugüne sürekli desteklediğini ve şımarttığını, bu durumun ise Türk-Yunan ilişkilerine bir mesele olarak yansıdığı üzerinde sıkça durmuştur. Peyami Safa, son tahlilde, Yunanistan’ın tarih boyunca Türk toprakları üzerinde Avrupalı güçlerin desteğiyle başarmış olduğu genişleme siyasetini şimdide Kıbrıs’a uygulamaya kalkıştığını anlatmaya çalışmıştır. 6 Şubat 1958 tarihli yazısında Peyami Safa, Rum Patriği Athenagoras’ın Türk dostu rolünü oynadığını fakat gerçek yüzünün son olaylarda ortaya çıkmaya başladığını iddia etmiştir. Peyami Safa’nın belirttiğine göre Patrik aleyhinde çıkan Makarios yanlısı olduğu yönündeki haberleri inkâr etmeyerek adeta bu haberleri itiraf mahiyetinde bir sükûtle karşılaşmıştır. Peyami Safa’ya göre, Patrikhane’nin Kıbrıs tedhişçilerini çoktan aforoz etmesi gerekirken, Patrik bu yönde bir adım atmamıştır. Peyami Safa, Milliyet Gazetesi’ne gönderilen okuyucu mektuplarını da öne sürerek Metin Doğanalp isimli Türk vatandaşının İngiliz muhabiri kimliği altında Patrik ile görüşmesini şöyle aktarmıştır.

Geçen gün Milliyet’te okudunuz, İngiliz hüviyeti adı altında Patrik’i gören Metin Doğanalp, Türk gazetecilerini yanına sokmayan ruhaninin bir İngiliz gazetecisine nasıl yaltaklandığını meydana çıkardı. Türk tarihinin istisnasız her devrinde fesat ve entrika yuvası halinde gizli gizli çalışan Rum Patrikhanesinin son yıllarda papazlar, hakkı olmadığı halde, bazı Anadolu şehirlerinde metropolidler ve çeşitli elemanlar vasıtasıyla tarihi ananesine nasıl sadık kaldığını çok iyi biliriz (Milliyet, 6 Şubat 1958).

Bu konuda yukarıdaki iddialarına rağmen henüz bu meseleyi karıştırmanın *mevsimsiz* olduğunu ifade eden Peyami Safa, zamanı gelince bu dosyayı açacaklarını belirtmektedir. Ortodoks Rum Patrikhanesi’nin Kıbrıs meselesindeki faaliyetlerine Türk Düşüncesi Dergisi’nde de yer verilmiştir. “Ortodoks Kilisesinin İç Yüzü” başlığı ile yazılan yazıda Vecdi Bürün, Yunanlı bir yazar olan Nikos Kazancakis’in Ortodoks Rum Kilisesi karşıtı yazılarını referans göstererek, Kıbrıs meselesinde Ortodoks Rum Kilisesi’nin bir tedhişçilik teşkilatı olduğunu belirtmiştir. Yunanlı yazar Kazancakis, Rum Kilisesi’ne karşı aldığı tavır yüzünden, ölümünün ardından kilise tarafından cezalandırılmış ve ayini kilise tarafından yapılmamıştır. Nikos Kazancakis’in yazdıkları referans gösterilerek aktarılan bu yazıda Ortodoks Kilisesi’nin geçmişte ve Kıbrıs meselesinde benzer faaliyetlerine dikkat çekilerek, Kıbrıs’taki Ortodoks kiliselerinde, mihrapların altına gömülü silahlar bulunduğu üzerinde durulmuştur (Bürün, 1958b: 82-85).

Peyami Safa, 14 Mayıs 1957 tarihli yazısını Cumhuriyet Halk Partisi’nde Kıbrıs konusunda yaşanan tartışmaya ayırmıştır. Kasım Gülek’in Taksim planını kabul etmesi karşısında Nizamettin Nazif’in “Biz Kıbrıs’ın hepsini istiyoruz” sözleriyle Taksim planını reddetmesi tartışmanın ana konusu olmuştur. Peyami Safa bu konuda “Ya Kasım Gülek kendi adına, Nizamettin Nazif partisi adına konuşmuştur ya da Kıbrıs meselesi Halk Partisini ikiye bölmüştür: taksim taraftarlarıyla aleyhtarları. İkinciler çok daha fazla sayıda imişler” diyerek muhalefet partisinin resmi görüşünü açıklamasını talep etmiştir (Milli-

yet, 14 Mayıs 1957). Peyami Safa başka bir yazısında CHP'nin Kıbrıs meselesi hakkındaki görüşlerine değinmiş ve CHP'nin bu konuda net bir beyanati olmadığı üzerinde durmuştur. İktidar partisi ile CHP'nin görüş ayrılıklarına dikkat çeken Peyami Safa, CHP'nin Mayıs 1957 tebliğinde Kıbrıs meselesinden hiç bahsetmemiş olmasını CHP içinde yaşanan görüş ayrılığına yormuştur (Milliyet, 29 Mayıs 1957). Peyami Safa' göre Kıbrıs konusunda CHP'de tam bir görüş birliği yoktur. Ona göre, diğer muhalefet partileri de aynı durumdadır. Safa'nın şikâyetçi olduğu nokta, Demokrat Parti dışındaki diğer siyasi partilerin Kıbrıs meselesinde gerekli ihtimamdan uzak durmaları ve gereken ilgiyi göstermemeleridir. Ünlü romancıda bu kanaatin oluşmasının sebebi 27 Ekim tarihinde yapılacak milletvekili seçimleridir. Zira Safa, partilerin seçim propagandalarından hareketle muhalefet partilerini Kıbrıs konusunda tenkit etmiştir. 16 Ekim 1957 tarihli yazısında bu konu hakkında şu cümleleri kaleme almıştır.

Muhalef partilerinde hala en küçük bir Kıbrıs alakası ve heyecanı yok: Mitingler, nutuklar, demeçler, afişler, broşürler, beyannameler Kıbrıs'ı, yani en büyük milli davamızı unuttuyorlar. Sanki bu partiler için Kıbrıs diye bir memleket davası yoktur; milletin hasreti, devletin gayreti manasızdır; bu mevzuda tek kelime konuşmaya değmez (Milliyet, 16 Ekim 1957).

Muhalefet dışında, Türkiye'deki zenginlerin de Kıbrıs davasına sessiz kalmasından şikâyet eden Peyami Safa, bu konuda Yunanlıları örnek göstermiştir. Çanakkale abidesinin tamamlanması için Milliyet Gazetesi'nin başlattığı yardım kampanyasını referans göstererek Türk ve Yunan zenginleri arasında Kıbrıs meselesinin farklı yansımalarına dikkat çekmiştir. Dr. Müfit Erkul'un gazetesine gönderdiği mektuptan ilham alarak oluşturduğu yazıda serzenişini dile getirmiştir.

Bu mektup Yunan ve Türk zenginleri arasında çok acı bir mukayeseye de fırsat veriyor. Yunan zenginleri hastahaneler, mektepler, açarlar. Memleketlerine Averol gibi zırhlılar hediye ederler. Kıbrıs propagandası için servetler yağdırırlar. Türk zenginleri arasında fakir çocukları okutan, hayır müesseselerine arada bir yardımlarda bulunanlar yok değildir. Fakat büyük çapta bağışlar yapanlara rastlanmaz (Milliyet, 16 Ocak 1958).

Aslında Peyami Safa'nın tüm derdi Kıbrıs konusuna Yunanistan'da olduğu gibi Türkiye'de de tüm kesimler tarafından sahip çıkılması ve bu konunun bir ülke meselesine dönüştürülmesidir. Fakat istediğini tam manada bulamaz. Bu noktada gençlik onun imdadına yetişmiştir. Peyami Safa, Türk gençliğinin Kıbrıs davasına karşı gösterdiği ilgi ve alakaya hayran olduğunu belirterek, tecrübeli birçok profesör ve politika adamlarının *pısırıklığı ve uyusukluğuna* karşın Türk gençlerinin bu duyarlılığının yıkılmakta olan ümitlerine destek verdiğini ifade etmiştir.

Bütün gençlik ve talebe teşekküllerinin mensupları Kıbrıs davamızı kaşarlanmış politikacılarımızdan çok daha iyi anlıyor, üzücü hadiseler karşısında en ölçülü heyecan reaksiyonunu gösteriyorlar. Temenni ederim ki bir gün bu memleketin kaderini ellerine alıncaya kadar aynı enerjisi muhafaza etsinler ve gevşemesinler (Milliyet, 3 Şubat 1958).

1958 yılından itibaren Peyami Safa'nın Kıbrıs konusunda karamsar bir tablo çizdiği görülür. "Kıbrıs davamıza sahip çıkamadık" sözleriyle bu karamsarlığını ifade etmeye çalışmıştır. Kıbrıs'ın milli

bir dava olduğunu her fırsatta yineleyen Safa'ya göre bu kutlu davaya yalnızca iktidar ve gençlik sahip çıkmaktadır. Açık bir şekilde ifade etmese de, Demokrat Parti'yi Kıbrıs konusunda bir miktar tavizkar bulmuştur. Taksim tezi, ona göre tartışılmayacak kadar değersizdir. Kıbrıs için gerekirse NATO, BM ve Bağdat Paketi'nden çekilmeli görüşündedir. Peyami Safa'nın üzerindeki kara bulutları TBMM Başkanı Refik Koraltan'ın Kıbrıs hakkında yaptığı çıkış dağıtmıştır. Kıbrıs Türktür Cemiyeti temsilcileri ile görüşen Refik Koraltan'ın bu görüşme üzerine sarf ettiği, "*Kıbrıs meselesi en az taksimden başka bir tarafa doğru meylederse, her ne pahasına olursa olsun adayı işgal edeceğiz*" şeklindeki sözleri Peyami Safa'nın yüreğine su serpmiştir. Koraltan'ın açıklamasından sonra Peyami Safa büyük bir sevinçle 5 Nisan 1958 tarihli yazısını kaleme almıştır.

Yaşa Koraltan! Kıbrıs davasının pasif ve gevşek diplomasi dilinden kurtarıp yiğitçe ifade-sine kavuşturdu. Mademki "Kıbrıs Türktür" cümlesi yalnız bir cemiyetin adı değil, aynı zamanda tarihin, coğrafyanın, hakkın ve Türk milletinin sesidir; neden bu adamız üzerinde hiçbir hakkı olmayan Yunanistan, Orta Doğu barışı ve Türk dostluğu için zırnık vermiyor, hiçbir fedakârlığa katlanmıyor, saçma iddialarını geri almıyor da biz Kıbrıs'ın yarından fazlasını bu cırlak ve şımarık müstevliye ikram ve ihsan ediyoruz? (Milliyet, 5 Nisan 1958).

Hükümetin Yunanistan'ı ve İngiltere'yi anlamaya başladığını söyleyen Safa, Kıbrıs'ta uygulanan tedhiş metodunun vaktiyle Girit'te uygulanan politikaya benzetmiştir. Kıbrıs konusunda Türk hükümetinin gözünü açmasından oldukça memnun olan Peyami Safa, hükümetin Kıbrıs davasını hiçbir fedakârlıkta bulunmadan halletmenin bir yolunu bulması gerektiğini söylemiştir (Milliyet, 8 Nisan 1958). İngiltere'yi Kıbrıs konusunda Türkiye'ye karşı genellikle samimi bulmamış ve onu Enosis yanlısı politikalar izlemekle suçlamıştır. Bu bağlamda İngiltere Başbakanı Macmillan tarafından 1958 yılında hazırlanan planı, "ilhak için bir merhale" olarak kamuoyuna tanıtmıştır. Peyami Safa bu çözümün Türkiye lehine olmayacağını düşündüğü için 8 Hazirandaki yazısının başlığını "*Kıbrıs Gidiyor!*" şeklinde atmıştır. Aynı yazıda Kıbrıs'ı kurtarmak için çok geç kalındığını da söylemekten çekinmemiştir: "İngiltere'nin Kıbrıs'ta muhtariyet şeklinde bir idare kurmağa hazırlandığı ve adayı Yunanistan'a ilhak için bir merhale rejimi tesisine çalıştığı anlaşılıyor" (Milliyet, 8 Haziran 1958). Bu konuda politikacıları, bütün siyasi partileri, basın yayın organlarını sorumsuzlukla suçlayan Peyami Safa, İngiltere'nin kararını milletçe ve devletçe reddedeceklerini belirtmiştir. Birkaç gün sonraki yazısında ise İngiltere'nin kararının Türkiye aleyhine olması durumunda Türklerin bu devlete karşı bütün tarihi kinlerinin uyanacağına dikkat çeken Peyami Safa, daha şimdiden İngiltere ve Yunanistan adının müdafaa silkinişi ve mücadele öfkesi uyandırdığını ifade etmiştir. Peyami Safa yazının devamında böyle bir karar çıkması durumunda Türkiye'nin yapması gerekenlerden bazılarını şöyle sıralamıştır.

Birleşmiş Milletlere müracaat; Kıbrıs'ın Devletler Hukuku, tarih, jeopolitik, strateji ve etnoloji bakımından hangi memleketeye ait olduğunu inceleyecek tarafsız ilmi bir komisyon teşkilini ve Kıbrıs davasının ona havale edilmesini istemek; Hiçbir netice vermeyen ve zaaf ifade eden taksim tezinden vazgeçmek; (...) Bağdat Paketinden ve bütün Orta Doğu anlaşmalarından çekilmek, NATO'ya karşı daha ihtiyatlı bir pozisyona geçmek (...) (Milliyet, 12 Haziran 1958).

19 Haziran 1958 tarihli yazısında Peyami Safa, *İhmalimizin cezası* başlığı altında Türk milletini ihmalinin, gevşekliğinin ve alakasızlığının cezasını acı bir fedakârlıkla ödediğini belirtmiştir. Son güne kadar Atina radyosunun Kıbrıs'a dair propagandasına karşın, İstanbul radyosunun *Zambooğlu orkestrasının Yunanca şarkılarını çaldığını* ifade etmiş ve Türk tarafının ihmalkârlığını vurgulamıştır (Milliyet, 19 Haziran 1958). Kıbrıs'ın tamamının Türkiye'ye ait olması gerektiğini uzunca zaman savunan Peyami Safa, bu düşüncesinde giderek yalnızlaşmıştır. Bu kapsamda, Türkiye'nin 1957 yılından itibaren Taksim tezini tartışmaya açmasını doğru bulmamıştır. Kamuoyunun “Ya Taksim Ya Ölüm” sloganıyla Taksim tezini benimsemesi karşısında usta yazar da Taksim planından ne anlaşılması gerektiği üzerinde bir izahat yapma ihtiyacı hissetmiştir: “Biz taksimi en son fedakârlık olarak kabul ettik. Taksim demek adadaki idare şekillerinin paylaşımı değil, iki ayrı toprak parçası üzerinde iki ayrı devletin mutlak hükümlerini demektir” (Milliyet, 20 Haziran 1958). Görüldüğü üzere, buradaki amaç Taksim tezini fiili bölünme şeklinde kamuoyunun zihnine naksetmektir. Çünkü bu sıralarda çözüm için en ideal yolun hukuki taksim olabileceği tartışılmaktadır. Fakat 1958 yılının sonlarına doğru Kıbrıs konusunda yaşanan gelişmeler çözümün rengini bir anda değiştirmiş ve bağımsız cumhuriyet olma yolunda Kıbrıs hızlıca Enosis ve Taksim'den uzaklaştırılmıştır.

23 Aralık 1958 tarihli yazısında “Kıbrıs'ımızdan uzaklaşıyor muyuz?” başlığını kullanan Peyami Safa, Türkiye'nin adadaki haklarından her gün biraz daha uzaklaştığını ifade etmiş ve ardından *hiç kimse karşılığı olmadan hakkının yarısını bir kalemde vermeye razı olmaz* sözleri ile rahatsızlığını dile getirmiştir (Milliyet, 23 Aralık 1958). Kıbrıs görüşmelerinin olumlu sonuç vermesiyle Peyami Safa büyük bir hayal kırıklığına uğramıştır. Menderes'in “*Kıbrıs'ı alamadık, fakat Kıbrıs'ı vermedik*” şeklindeki sözleri karşısında Peyami Safa'nın tavrı eleştirel olmuştur. Peyami Safa bu noktada Türk hükümetinin resmi görüşünün aksine, Kıbrıs Cumhuriyeti fikrinin Kıbrıs Türklerini mateme boğduğunu ifade etmiştir. Safa, adanın sahibi olan Türkleri, uydurma bir devlet şekli içinde azınlık haline sokan ve oradaki Rumların mutlak otoritesi altında bırakan bir düzenin ne “Kıbrıs Türktür” gerçeğine ne de “Ya Kıbrıs Ya Ölüm” yeminine uymadığını altını çizmiştir. Kıbrıs Cumhuriyeti'ni Yunanistan'ın Enosis planlarının bir adımı olarak gören Peyami Safa, böyle bir rejimin adayı Yunanistan'ın emrine vermekten başka bir şey olmadığını yazmıştır (Milliyet, 11 Şubat 1959). Peyami Safa 26 Şubat 1959 tarihli yazısında üç devlet arasında söz konusu olan anlaşmayı değerlendirmiştir. “Anlaşmanın zayıf tarafları” başlığı altında bu anlaşmanın Türklere ve Rumlara eğitim, din, kültür konularında eşit haklar verdiğini fakat milli güvenlik ve emniyet konusunda yeterli olmadığını savunan Peyami Safa bu konuda şunları söylemiştir.

Adada Yunanistan'ın bulunduracağı 950 askere karşılık bizim 650 asker bulundurmamız stratejik emniyetimizi sağlamaya kâfi değildir. (...) Bu anlaşmanın değeri Kıbrıs'taki Rumların, İngiltere'nin ve Yunanistan'ın Türkiye hakkında besleyecekleri dostluk duygularına, yani romantik veya platonik şartlara bağlıdır (Milliyet, 26 Şubat 1959).

6 Mart 1959 tarihli köşe yazısında ise, Peyami Safa Kıbrıs Anlaşması konusunda CHP'nin görüşlerine yer ayırmıştır. CHP'nin Kıbrıs Anlaşmasını tasvip etmediğini belirten Peyami Safa, CHP'nin bu anlaşma konusundaki endişesine katıldığını belirtmektedir. Adanın günün birinde Yunanistan'a katılmayacağına veya ilhak olunmayacağına inandıran hiçbir fiili teminat olmadığına vurgu yapan CHP'nin bu noktadaki uyarılarına destek veren Peyami Safa, CHP'nin bu endişesini vehim değil tarihi bir

realite olarak görmektedir. Peyami Safa yazısına son verirken, Sultan II. Abdülhamit'ten İsmet İnönü'ye, İnönü'den Adnan Menderes'e miras kalan bu meselenin Menderes'ten de sonraki nesillere miras kalacak vahim bir milli varlık davası olacağı uyarısında bulunmuştur.

6. SONUÇ

Kıbrıs meselesi, Türk kamuoyunun bir meselesi olarak ortaya çıkmış ve zamanla bir devlet meselesine dönüşmüştür. Soğuk Savaş döneminde ortaya çıkan bu sorun, başlangıçta Komünizm üzerinden kamuoyunda tartışılmıştır. Sovyet Rusya'nın Akdeniz'i ele geçirme planının bir parçası olarak algılanan mesele, Yunanistan'ın BM'ye başvurusunun ardından hızlı bir şekilde Türkiye ile Yunanistan arasındaki bir anlaşmazlık şeklinde kabuk değiştirmeye başlamıştır. Bu defa, NATO'nun Akdeniz ve Güneydoğu kanadının iki müttefik ülkesi Türkiye ile Yunanistan'ı birbirine düşürmek isteyen Sovyet Rusya'nın, Kıbrıs'ı karıştırdığı dillendirilmiştir.

Kıbrıs meselesinin bu çalkantılı döneminde Peyami Safa Kıbrıs üzerine kaleme aldığı yazılarla dikkatleri üzerine çekmiştir. Usta edebiyatçı Peyami Safa'nın ömrünün son beş yılını Kıbrıs meselesine vakfettiğini söylemek, kuşkusuz abartılı bir tespit sayılmaz. Milliyet Gazetesi'ndeki köşesinden 1955 yılından itibaren Kıbrıs konusunda kamuoyunu bilgilendirmeye çalışmış, bu doğrultuda düşüncelerini yazmaktan çekinmemiştir. Peyami Safa'nın ideolojik dünyasının karmaşık yapısına rağmen, Kıbrıs meselesi konusunda düşünceleri oldukça berraktır. Bu bağlamda "Kıbrıs Türktür" tezi Peyami Safa'nın uzun müddet savunduğu bir yaklaşım olmuştur. O, bir Türk-Yunan dostluğuna asla sıcak bakmamıştır. Bu doğrultuda Yunanlıları gayri samimi ve emperyalist olarak nitelendirmiş ve onları Megalo İdea'nın peşinde koşmakla suçlamıştır.

Milliyetçi bir çizgide Kıbrıs sorununa bir yaklaşım sergileyen usta yazar için Kıbrıs'ın Türk kimliği asla pazarlığa açılmaz ve bu konuda asla geri adım atılamaz. Ona göre, tarihsel, dinsel, ırksal, siyasal ve coğrafi olarak adanın hiçbir vakit Yunanistan ile bir alakası olmamıştır. Bu nedenle bu mesele Türkiye ile İngiltere arasında halledilmesi gereken bir konudur. Yazara göre, tüm bu tarihi gerçekliğe rağmen Kıbrıs konusunda dünya çapında Yunan propagandası daha güçlüdür. Buna karşılık Türkiye'nin diplomasisi oldukça pasif ve gevşektir. Diğer taraftan Kıbrıs meselesinin Türk kamuoyunda yeterince yer bulmadığından, özellikle zenginlerin, politikacıların ve yazarların duyarsızlığından sıkça şikayet eden yazar, bu noktada Türk gençliğinin emeklerini takdirle karşılamıştır.

Kıbrıs konusunda Peyami Safa İngiltere'ye de hiç güvenmemiştir. İngiltere'yi basit bir meseleyi karmaşık bir hale getirmekle suçlamıştır. Usta düşünürü göre, Türkiye ile İngiltere arasında halledilmesi gereken bir meseleye İngiltere'nin girişimleriyle Yunanistan da eklenmiştir. İngiltere'nin attığı her adımı eleştirerek, onu Kıbrıs'ı her geçen gün Enosis'e yaklaştırmakla itham etmiştir. Her fırsatta İngiltere'nin berrak suyu bulandırdığını ifade eden Peyami Safa'ya göre, Kıbrıs için en ideal çözüm, adayı eski sahibine yani Türkiye'ye bırakmaktır. Yazar, Kıbrıs'ın Türkiye'nin güvenliği açısından oynadığı kilit role de vurgu yapmıştır. Ona göre Kıbrıs Türkiye için tartışma götürmez bir öneme sahiptir. Türkiye, adanın tamamına kavuşmak için, gerekirse NATO'dan çekilmelidir diyen Peyami Safa için güvenlik bağlamında Kıbrıs NATO'dan daha kıymetlidir.

Kıbrıs Türkiye'ye geri verilmelidir düşüncesinde ısrarlı tavrıyla bilinen Peyami Safa, Taksim tezini başlangıçta kabul etmemiştir. Aslında, sonrasında da kabul ettiği pek söylenemez. Peyami Safa'nın yazılarından çıkan sonuç bu durumu ortaya koymaktadır. Taksim tezini son bir fedakârlık olarak istemeye istemeye kabul ettiği söylenebilir. Onun nezdinde Taksim'in manası adada iki ayrı devletin ortaya çıkmasıdır. Bu anlayıştan dolayı, bir anlamda yönetsel taksimi öngören Kıbrıs Cumhuriyeti fikrine sıcak bakmamıştır.

7. KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

TBMM (1950), *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem.8, Toplantı.4, 23.33, (288).

TBMM (1957), *TBMM Zabıt Ceridesi*, Cilt.1, İ.10, C.1, 04.12.1957, (63).

IV. Menderes Hükümeti Programı, <https://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/HP22.htm> (01.11.2013).

V. Menderes Hükümeti Programı, <https://www.tbmm.gov.tr/hukumetler/HP23.htm> (01.11.2013).

Gazeteler

Peyami Safa'nın Milliyet Gazetesi'ndeki Yazıları: 19.08.1955; 20.08.1955; 03.09.1955; 07.09.1955; 08.09.1955; 11.09.1955; 14.09.1955; 17.12.1955; 17.01.1957; 03.04.1957; 06.04.1957; 09.04.1957; 19.04.1957; 20.04.1957; 26.04.1957; 04.05.1957; 05.05.1957; 08.05.1957; 10.05.1957; 13.05.1957; 14.05.1957; 29.05.1957; 06.06.1957; 15.07.1957; 16.07.1957; 16.10.1956; 17.10.1957; 18.07.1957; 06.01.1958; 06.02.1958; 29.01.1958; 30.01.1958; 03.02.1958; 04.02.1958; 13.02.1958; 27.03.1958; 03.04.1958; 05.04.1958; 08.04.1958; 19.04.1958; 08.06.1958; 12.06.1958; 18.06.1958; 19.06.1958; 20.06.1958; 21.06.1958; 03.10.1958; 05.12.1958; 23.12.1958; 11.02.1959; 26.02.1959; 06.03.1959.

Cumhuriyet Gazetesi: 17. 01. 1950; 18. 01. 1950.

Kitap ve Makaleler

Armaoğlu, Fahir (1991), *Belgelerle Türk Amerikan Münasebetleri*, TTK Yayınları, Ankara.

Bağcı, Hüseyin (2001), *Türk Dış Politikasında 1950'li Yıllar*, METU PRESS, Ankara.

Bürün, Vecdi (1958a), "Eterya Fesat ve Tethiş Cemiyeti", *Türk Düşüncesi*, Cilt. 8-9, Sayı.15-16, Şubat-Mart, (53-71).

Bürün, Vecdi (1958b), "Ortodoks Kilisesinin İç Yüzü", *Türk Düşüncesi*, Cilt. 8-9, Sayı.15-16, Şubat-Mart, (82-85).

Danişmend, İsmail Hami (1958), "İslam ve Türk Tarihinde Kıbrıs", *Türk Düşüncesi*, Cilt. 8-9, Sayı.15-16, Şubat-Mart, (12-19).

Değerli, Esra (2012), "Demokrat Parti Döneminde Türkiye'nin Kıbrıs Politikası (1950-1960)", *Akademik Bakış*, Cilt.6, Sayı.11, (85-99).

Durgun, Sezgi (2011), *Memalik'i Şahane'den Vatan'a*, İletişim Yayınları, İstanbul.

Erhan, Çağrı (2005), "ABD ve NATO'yla İlişkiler", (Ed) Baskın Oran, *Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, İletişim Yayınları, İstanbul, (530).

Fırat, Melek (2005), "Yunanistan'la İlişkiler", (Ed) Baskın Oran, *Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, İletişim Yayınları, İstanbul, (581-593).

Gönlübol, Mehmet (1996), *Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995)*, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Göze, Ergun (1987), *Peyami Safa*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

- Güvenir, Murat (1989), “Peyami Safa Üzerine”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt.1, Sayı.44, (253-263).
- Hasgüler, Mehmet (2000), *Kıbrıs'ta Enosis ve Taksim Politikalarının Sonu*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Kartal, İdris (2011), *Peyami Safa'nın Düşünce Dünyası ve Tarih Anlayışı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Kızılyürek, Niyazi (2003), *Milliyetçilik Kıskaçında Kıbrıs*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Koçak, Cemil (2010), *Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945)*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Oran, Baskın (2001), *Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, İletişim Yayınları, Cilt.1, İstanbul.
- Richter, Heinz A. (2011), *Çağdaş Kıbrıs'ın Kısa Tarihi 1878-2009*, Çev: Ali Çakıroğlu, Galeri-Kültür Yayınları, Lefkoşa.
- Sarper, Selim (1958), “Yunanistan'ın Kıbrıs'ımızla Alakası Yoktur”, *Türk Düşüncesi*, Cilt. 8-9, Sayı.15-16, Şubat-Mart, (31-45).
- Sezer, Duygu (1972), *Kamuoyu ve Dış Politika*, Ankara Üniversitesi SBF Yayınları, Sevinç Matbaası, Ankara.
- Sonyel, Salahi R. (2003), *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika II*, TTK Yayınları, Ankara.
- Soysal, İsmail (2000), *Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları (1920-1945)*, TTK Yayınları, Ankara.
- Torun, Şükrü (1958), “Kıbrıs Meselesi ve Türkiye'nin Güvenliği”, *Türk Düşüncesi*, Cilt. 8-9, Sayı.15-16, Şubat-Mart, (25-29).
- Tökin, Füzün H.(1958), “Jeolojinin ve Tarihin Işığında Kıbrıs”, *Türk Düşüncesi*, Cilt. 8-9, Sayı.15-16, Şubat-Mart, (73-81).
- Weisband, Edward (2002), *İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye*, Çev: M.A. Kayabağ ve Örgen Uğurlu, Örgün Yayınevi, İstanbul.